

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
معاونت آبخیزداری، امور مراتع و بیابان
دفتر امور مراتع

اصلاحیه شیوه‌نامه فنی و اجرایی بهره‌برداری از مراتع کشور

شماره: ۹۹/۱/۱۳۲۶۱

تاریخ: ۱۳۹۹/۰۵/۱۱

بسمه تعالی

این شیوه‌نامه باستناد تبصره ۱ ماده ۳ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶/۵/۲۵ و اصلاحات بعدی آن و قانون اصلاح تبصره یک ماده ۴۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۷/۱۲/۱۴ مجلس شورای اسلامی و ماده ۱۰ آئین‌نامه اجرائی مصوبه ۱۳۹۱/۱/۲۰ هیأت وزیران، تدوین و به شرح ذیل جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

فصل اول

تعاریف

تعاریف و اصطلاحاتی که در این شیوه‌نامه به کار رفته به شرح ذیل است:

- ۱- سازمان: سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
  - ۲- اداره کل: اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان
  - ۳- مرتع: اعم است از مشجر و غیر مشجر
  - الف) مرتع غیر مشجر: زمینی است اعم از کوه و دامنه یا زمین مسطح که در فصل چرا، دارای پوششی از نباتات علوفه‌ای خودرو بوده و با توجه به سابقه چرا، عرفاً مرتع شناخته شود. اراضی که آیش زراعتند، ولو آن‌که دارای پوشش نباتات علوفه‌ای خودرو باشند مشمول تعریف مرتع نیستند.
  - ب) مرتع مشجر: اگر مرتع دارای درختان جنگلی خودرو باشد، مرتع مشجر نامیده می‌شود، مشروط بر آن‌که حجم درختان موجود در هکتار، در شمال از حوزه آستارا تا حوزه گلیداغی بیش از پنجاه متر مکعب و در سایر مناطق ایران بیش از بیست متر مکعب باشد.
  - ۴- مراتع بیلاقی شمال کشور: مراتع دامنه شمالی البرز حد فاصل آستارا تا گلیداغی از ارتفاع ۲۴۰۰ متر به بالا.
  - ۵- جنگل‌های شمال: جنگل‌های ناحیه خزری (هیرکانی) که به صورت نوار باریکی به طول ۸۰۰ کیلومتر و عرض ۲۰ تا ۷۰ کیلومتر از جلگه تا ارتفاع ۲۴۰۰ متری از سطح دریا، حد فاصل آستارا در غرب تا گلیداغی در شرق دامنه شمالی رشته کوه البرز را شامل می‌شود.
  - ۶- جنگل دست‌کاشت: جنگلی است که منشاء طبیعی نداشته و به دست انسان ایجاد شده باشد.
  - ۷- مناطق بحرانی: مناطقی که با توجه به روند تخریبی منابع طبیعی، پایداری تولید در آن از دست رفته و استمرار بهره‌برداری از آن‌ها موجب زیان‌های فراوان اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی به منابع پایه (آب، خاک و پوشش گیاهی) می‌گردد.
  - ۸- مرتع روستایی: مرتع اطراف روستا است که عرفاً مورد بهره‌برداری دام‌های روستائیان قرار می‌گیرد و توسط هیأت ممیزی مراتع تعیین و مشخص می‌گردد.
  - ۹- مرتع عمومی: کلیه مراتع به جزء مراتع روستایی که توسط هیأت ممیزی مراتع برای اشخاص حقیقی و حقوقی تعیین و مشخص می‌گردد.
  - ۱۰- واحد دامی: هر رأس گوسفند یک واحد دامی محسوب می‌گردد و سایر احشام با توجه به نیاز علوفه‌ای آن‌ها در مقایسه با گوسفند محاسبه می‌گردند.
- بز: یک واحد دامی در این شیوه‌نامه
شتر و گاو دو رگ: شش واحد دامی

گاو بومی: چهار واحد دامی

گاو میش: هفت واحد دامی

اسب و سایر احشام: پنج واحد دامی

تبصره: نتاج گوسفند و بز از ۴ الی ۶ ماهگی معادل ۰/۵ (پنج دهم) واحد دامی مورد محاسبه قرار می‌گیرد.

۱۱- ظرفیت چرا: حداکثر تعداد واحد دامی که در مرتع مشخص و در مدت معین می‌تواند بهره‌برداری نماید، مشروط به آن که به منابع پایه (آب، خاک و گیاه) لطمه‌ای وارد نشود.

۱۲- ظرفیت مرتع: مجموعه‌ای از ظرفیت چرای دام‌های اهلی و وحشی و کارکردهای مختلف زیست محیطی و اقتصادی مرتع.

۱۳- قرق مراتع: عبارت است از جلوگیری از ورود دام و هرگونه بهره‌برداری از مرتع با اهداف مشخص و برای مدت معین.

۱۴- ممیزی مرتع: مجموعه اقدامات مربوط به تعیین محدوده عرفی، تعیین ظرفیت چرای مرتع و شناسایی مرتع‌دار ذی‌صلاح برای اعطای پروانه چرای دام

۱۵- هیأت ممیزی مرتع: تعدادی از کارشناسان خبره و فنی مجرب که در هر استان توسط اداره کل تعیین و با ابلاغ و شرح وظایف مشخص، وظیفه ممیزی مرتع را به عهده دارند.

۱۶- پروانه چرای دام: مجوزی است که با در نظر گرفتن ظرفیت چرای مراتع و تعداد واحد دامی در یک فصل چرا به نام مرتع‌دار در هر منطقه از کشور برای تعلیف دام صادر می‌شود.

۱۷- مجری طرح مرتع‌داری: دارنده پروانه چرای دام که با تودیع پروانه یاد شده مجوز طرح مرتع‌داری دریافت می‌نماید.

۱۸- مرتع‌دار: شخص حقیقی یا حقوقی دارنده پروانه چرای دام یا مجری طرح مرتع‌داری می‌باشد.

۱۹- طرح مرتع‌داری: سندی مشتمل بر مجموعه فعالیت‌های مربوط به حفظ، احیاء، اصلاح، توسعه و بهره‌برداری بهینه از مراتع که در قالب برنامه زمانی و مکانی معین و نیز پیش‌بینی حجم عملیات و برآورد هزینه و درآمد، تهیه و به تأیید وزارت جهاد کشاورزی (سازمان) می‌رسد.

۲۰- طرح مرتع‌داری راکد: به طرح‌های مرتع‌داری اطلاق می‌شود که حداقل سه سال از زمان عقد قرارداد آن گذشته است ولی مجری طرح هیچ‌کدام از پروژه‌های مندرج در طرح را اجرا نکرده باشد.

۲۱- سامان عرفی: محدوده معینی از عرصه‌های منابع طبیعی است که به طور عرفی توسط یک یا چند مرتع‌دار مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد و توسط هیأت ممیزی مشخص و معین می‌گردد.

۲۲- مرتع مشاعی: به سامان عرفی اطلاق می‌شود که دارای بیش از یک بهره‌بردار باشد.

۲۳- مرتع انفرادی: به سامان عرفی اطلاق می‌شود که دارای یک بهره‌بردار باشد.

۲۴- مرتع‌دار عشایری: مرتع‌داری است که جزء نظام خاص اجتماعی عشایری بوده و دارای پروانه چرای دام، قرارداد اجرای طرح مرتع‌داری و یا مدارک مثبت بهره‌برداری مرتع از اداره کل باشد و برای تعلیف دام‌های کوچک می‌کند.

۲۵- روستائی دام‌دار: شخصی که ساکن روستا باشد، تعداد دام مجازش کمتر از ۱۰ واحد دامی و دام‌داری بخشی از فعالیت‌های معیشتی ایشان است و از مراتع روستائی استفاده می‌نماید.

- ۲۶- گروه‌های همگن: به تعدادی از مرتع‌داران یک سامان عرفی گفته می‌شود که در زمینه بهره‌برداری و مدیریت بهینه آن سامان عرفی با هم توافق داشته باشند.
- ۲۷- دام مجاز: تعداد واحد دامی است که برابر ظرفیت چرای مرتع توسط هیأت ممیزی تعیین و در زمان مشخص وارد مرتع گردد.
- ۲۸- تنسيق مرتع: تعیین و مشخص نمودن محدوده بهره‌برداری فرد یا گروهی از مرتع‌داران از سایر مرتع‌داران همان مرتع که توسط هیأت ممیزی و یا در صورت ضرورت توسط هیأت منتخب مدیرکل (پس از ممیزی) و یا توافق مرتع‌داران سامان‌های عرفی مشاعی انجام می‌شود.
- ۲۹- واحد اقتصادی: سطحی از مرتع است که با دارا بودن توان تولید علوفه مورد نیاز تعداد ۲۳۰ واحد دامی برای یک فصل چرا، قادر است از نظر اقتصادی، نیازهای معیشتی یک خانوار بهره‌بردار از مرتع را در حد متوسط تامین نماید. تعداد واحد دامی مذکور با توجه به شرایط زمانی و مکانی قابل تعدیل است.
- ۳۰- فصل چرا: به مدت زمان مناسبی گفته می‌شود که با توجه به شرایط اکولوژیک و عرف محل با رعایت اصول بهره‌برداری پایدار، توسط هیأت ممیزی مراتع برای تعلیف دام از مرتع تعیین می‌گردد.
- ۳۱- حقوق بهره‌برداران: حقوقی که به واسطه صدور پروانه چرای دام و یا از طریق انعقاد قرارداد اجرای طرح‌های موضوع تبصره (۱) ماده (۳) قانون اصلاح قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، مصوب ۱۳۴۸ و اصلاحیه‌های بعدی آن برای اشخاص ایجاد می‌گردد.
- ۳۲- دستگاه دولتی: با توجه به تعاریف مندرج در مواد ۲ و ۴ قانون مدیریت خدمات کشوری، مصوب ۱۳۸۶ و همچنین مواد ۳ و ۴ قانون محاسبات عمومی کشور، مصوب ۱۳۶۶، واحد سازمانی مشخصی است که به موجب قانون ایجاد شده و یا می‌شود و با داشتن استقلال حقوقی، بخشی از وظایف و اموری را که بر عهده یکی از قوای سه‌گانه و سایر مراجع قانونی است انجام می‌دهد. در مورد اسامی شرکت‌های دولتی، اداره کل می‌تواند فهرست شرکت‌های دولتی مندرج در پیوست قوانین بودجه سنواتی را ملاک عمل قرار دهد.
- ۳۳- در صورتی که در قانون تعاریف جدیدی وضع گردد آن تعاریف ملاک عمل خواهد بود.

فصل دوم

نحوه ممیزی مرتع

الف- شرایط عمومی

- ۱- بهره‌برداری از مراتع مورد تعلیف دام تا زمان انعقاد قرارداد طرح مرتع‌داری، مستلزم اخذ پروانه چرای دام می‌باشد. پروانه چرای دام، مطابق با نمونه پیوست باید دارای مشخصات ذیل باشد:
    - شماره و تاریخ صدور پروانه چرای دام
    - نام مرتع / سامان عرفی (محلّی و پلاک ثبتی)
    - محدوده جغرافیایی مرتع
    - مساحت مرتع
    - فصل و مدت بهره‌برداری
    - ظرفیت چرا (تعداد واحد دامی مجاز در فصل بهره‌برداری)
    - مشخصات مرتع‌دار
  - اشخاص حقیقی شامل نام، نام خانوادگی، نام پدر، شماره شناسنامه، کدملی
  - اشخاص حقوقی شامل نام و شماره ثبت، شناسه ملی
  - تعداد دام مجاز مرتع و تعداد سهم دام مجاز هر مرتع‌دار
  - ممنوعیت انتقال پروانه چرای دام بدون مجوز اداره کل
  - در صورت فوت دارنده پروانه چرای دام، موضوع تابع بند ۴۸ همین فصل می‌باشد.
  - تمدید سالانه پروانه چرای دام و پرداخت حقوق دولت و عوارض قانونی
  - اعلام مفقودی (تابع بند ۲۲ همین فصل)
- تبصره:** پروانه چرای دام برای اشخاص صرفاً با امضاء مدیر کل صادر می‌گردد و باید ممه‌ور به مهر برجسته اداره کل و دارای برجسب اصالت و شماره سریال باشد.
- ۲- اداره کل مکلف است نسبت به تجدید ممیزی کلیه مراتعی که تا پایان سال ۱۳۵۸ پروانه چرای دام آن صادر و یا دارای سابقه ممیزی است، اقدام نماید.
- تبصره:** اداره کل در صورت ضرورت، می‌تواند نسبت به تجدید ممیزی مراتعی که بعد از سال ۱۳۵۸ تا تاریخ ۱۳۶۹/۳/۲۹ پروانه چرای دام آن صادر شده‌است، اقدام نماید.
- ۳- پروانه چرای دام برای اشخاص پس از احراز شرایط مقرر در این شیوه‌نامه توسط هیأت ممیزی و از طریق اداره کل صادر می‌گردد.
  - ۴- ممیزی مرتع و صدور پروانه چرای دام برای هر مرتع با رعایت بند ۲ فصل دوم این شیوه‌نامه، فقط برای یک بار انجام خواهد شد.
  - ۵- با انجام ممیزی هر مرتع و قطعیت یافتن آن، کلیه پروانه‌های چرای دام و مجوزهای صادره قبلی همان مرتع باطل و از درجه اعتبار ساقط می‌گردد.
- تبصره:** اداره کل قبل از تحویل پروانه چرای دام جدید، ملزم به دریافت پروانه چرای دام قبلی و ابطال و ضبط آن در سوابق است.

۶- انجام ممیزی در مرأعی که منجر به انعقاد قرارداد اجرای طرح مرتعداری شده، ممنوع است مگر به موجب احكام قطعی مراجع قضایی و دیوان عدالت اداری و همچنین اضافه شدن افراد به قرارداد طرح مرتعداری صرفاً با رعایت موارد ذیل امکان پذیر است:

۱-۶- به موجب احكام قضایی

۶-۲- با تأیید اداره کل مبنی بر رعایت بند ۳۰ همین فصل و رضایت حداقل دو سوم مجریان طرح با تنظیم اقرارنامه از طریق دفاتر اسناد رسمی و در مراتع دارای دو مجری با رضایت رسمی یکی از مجریان پس از کسر دام مجاز مرتعداران موافق و اصلاح مدارک پرونده

تبصره: اداره کل مکلف است تا تعیین تکلیف اعتراضات وارده به اقدامات هیأت ممیزی (در کمیسیون‌های بند ۴۲ و ۴۹) از انعقاد قرارداد اجرای طرح مرتعداری خودداری نماید.

۷- اداره کل پس از دریافت گزارش هیأت ممیزی با رعایت مفاد بندهای ۵، ۳۷، ۴۲ و ۴۳ همین فصل از شیوه‌نامه، مکلف به صدور پروانه چرای دام برای اشخاص می‌باشد.

تبصره ۱: برای مرتعداران دارای ۱۰ واحد دامی مجاز و بالاتر، پروانه چرای دام مستقل صادر گردد.

تبصره ۲: اداره کل مکلف است در خصوص ممیزی‌های قبل از ابلاغ این شیوه‌نامه، برای مرتعداران دارای ۱۰ واحد دامی مجاز و بیشتر با رعایت سایر بندهای این شیوه‌نامه، پروانه چرای دام مستقل به نام ایشان صادر نماید.

۸- اشخاص حقیقی و حقوقی با توجه به سوابق قبلی و مدارک مثبته مورد تأیید هیأت ممیزی مرتع می‌توانند در مراتع متعدد پروانه چرای دام دریافت نمایند.

۹- پروانه چرای دام در مراتع روستایی به نام شورای اسلامی به نمایندگی از سوی روستائیان دام‌دار (بند ۲۵ فصل اول) صادر می‌گردد.

تبصره: در صورت عدم تشکیل شورای اسلامی روستا، انحلال شورا و یا تبدیل روستا به شهر (خارج از محدوده شهر)، پروانه چرای دام با قید نمایندگی از سایر دام‌داران به نام نماینده و یا نمایندگان مرتعداران، اصلاح و صادر می‌گردد.

۱۰- پروانه چرای دام برای یک فصل چرا صادر و تا زمانی که بر اساس قوانین از درجه اعتبار ساقط نشده، با پرداخت حقوق و عوارض قانونی و استمرار دام‌داری دارنده آن قابل تمدید می‌باشد.

تبصره: در صورت عدم پرداخت حقوق و عوارض قانونی ناشی از تمدید سالیانه پروانه چرای دام، ورود دام به مرتع غیرمجاز محسوب می‌گردد.

۱۱- بهره‌برداری از مراتع توسط کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیر دولتی بر اساس مفاد این شیوه‌نامه می‌باشد.

۱۲- در صورتی که ظرفیت چرا بیش از تعداد دام موجود مرتعداران در مرتع باشد، نمی‌توان فرد حقیقی و یا حقوقی دیگری را به فهرست مرتعداران موجود اضافه نمود.

۱۳- در مرتع انفرادی یا مشاعی که بهره‌بردار یا تمام بهره‌برداران آن از حرفه مرتعداری انصراف داده یا کلیه پروانه‌های چرای دام باطل شده باشد و یا مرتعی که مورد ممیزی قرار گرفته اما فاقد بهره‌بردار قانونی تشخیص داده شود (به تشخیص هیأت ممیزی و با تنظیم صورت‌جلسه) و همچنین در مرتعی که قرارداد طرح مرتعداری آن فسخ شده باشد، آن مرتع بلامعارض می‌گردد و اداره کل مکلف است برای این مرتع پس از تهیه طرح مرتعداری نسبت به تعیین مجری با رعایت قسمت ب فصل چهارم این شیوه‌نامه اقدام نماید.

۱۴- بهره‌برداری از مراتعی که سازمان (اداره کل) قرق اعلام می‌نماید، پس از اتمام دوره قرق در قالب طرح مرتع‌داری به همان مرتع‌داران احاله مدیریت خواهد شد.

۱۵- مرتع‌داران دارای پروانه چرای دام یا مجریان طرح‌های مرتع‌داری که با تشخیص و تایید اداره کل، راساً اقدام به قرق مرتع خود نمایند تا هر زمان که مرتع قرق باشد، مجوز بهره‌برداری آن‌ها در مرتع مذکور محفوظ خواهد بود.

تبصره: مرتع‌داران از پرداخت حقوق و عوارض قانونی ناشی از تمدید پروانه چرای دام در مدت قرق معاف و اجرای قرق باید هر سال به تأیید اداره کل برسد.

۱۶- ممیزی و صدور پروانه چرای دام در جنگل‌های هیرکانی و ارسباران، ذخیره‌گاه‌های جنگلی، پارک‌های جنگلی، جنگل‌های دست‌کاشت، ایستگاه‌های تحقیقاتی منابع طبیعی، ایستگاه‌های تولید بذر و نهال، عرصه‌های بیابانی دارای کمتر از ۵ درصد تاج پوشش مرتعی پایا و مناطق بحرانی ممنوع است.

۱۷ در مناطق جنگلی به غیر از هیرکانی و ارسباران، انجام ممیزی صرفاً به منظور شناسایی بهره‌برداران واجد شرایط بوده و صدور پروانه چرای دام ممنوع می‌باشد. اداره کل موظف است با استفاده از تمام ظرفیت‌های عرصه جنگل و مرتع برای سامان عرفی شناسایی شده، طرح مدیریت منابع جنگلی تهیه و اجرا نماید.

۱۸- بهره‌برداری از مناطق چهارگانه سازمان حفاظت محیط زیست تابع آخرین توافق‌نامه منعقد شده بین دو سازمان صورت می‌گیرد.

تبصره: هر نوع ممنوعیت، محدودیت و مقرراتی که برای مناطق چهارگانه محیط زیست برقرار گردد، سازمان حفاظت محیط زیست به استناد ماده ۴ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب سال ۱۳۵۳ و اصلاحیه سال ۱۳۷۱ مکلف به پرداخت حقوق بهره‌برداران (دارندگان پروانه چرای دام و مجریان طرح‌های مرتع‌داری) می‌باشد و تا زمان پرداخت کامل آن، مجوز صادره مرتع‌داری و یا قرارداد اجرای طرح مرتع‌داری کماکان به قوت خود باقی خواهد بود.

۱۹- در مراتع مشاعی، مرتع‌داران می‌توانند با توافق یکدیگر و با نظر موافق اداره کل، مراتع خود را در گروه‌های همگن تنسيق نموده و در قالب طرح مرتع‌داری، بهره‌برداری نمایند.

تبصره: چنانچه برای مدیریت بهینه مراتع، تنسيق مرتع ضرورت داشته باشد، اداره کل مجاز به انجام آن است.

۲۰- مرتع‌داری که پروانه چرای دام دریافت می‌نماید، مکلف است حداکثر ظرف مدت دو سال پس از ابلاغ کتبی اداره کل (ضمن اخذ رسید ابلاغ یا گزارش استتکاف و یا از طریق پست سفارشی) نسبت به تهیه طرح مرتع‌داری اقدام نماید. در غیر این صورت پروانه چرای دام صادره باطل، مرتع بلامعارض می‌گردد.

تبصره: از زمان ابلاغ این شیوه‌نامه، دارندگان پروانه‌های چرای دام صادره قبلی مکلفند پس از ابلاغ کتبی اداره کل (ضمن اخذ رسید ابلاغ یا گزارش استتکاف و یا از طریق پست سفارشی) حداکثر ظرف مدت دو سال، نسبت به تهیه طرح مرتع‌داری اقدام نمایند. در غیر این صورت پروانه چرای دام صادره باطل، مرتع بلامعارض می‌گردد.

۲۱- انعقاد قرارداد اجرای طرح مرتع‌داری، مستلزم تصویب طرح توسط کمیته فنی اداره کل است و در زمان انعقاد قرارداد مربوطه، اداره کل مکلف است کلیه پروانه‌های مرتع‌داری را از مرتع‌داران اخذ و نسبت به ابطال آن اقدام نماید.

۲۲- در صورت مفقود شدن پروانه چرای دام، مرتع‌دار مکلف است در اسرع وقت مراتب را به اداره کل اعلام نماید و از زمان اعلام، پروانه چرای دام مفقوده باطل و فاقد اعتبار است. اداره کل با رسیدگی دقیق سوابق و در صورت

تأیید، برای این‌گونه مرتع‌داران مجوز موقت چرای دام با امضاء مدیرکل، به مدت یک سال صادر می‌نماید و این مجوز موقت حداکثر تا یک سال دیگر در صورت پرداخت عوارض قانونی قابل تمدید است.

تبصره: مرتع‌دار مکلف است حداکثر ظرف مدت ۲ سال از اعلام مفقود شدن پروانه چرای دام نسبت به تهیه و اجرای طرح مرتع‌داری اقدام نماید.

ب- صدور آگهی

۲۳- اداره کل مکلف است قبل از صدور آگهی، سوابق و مدارک را بررسی و لیست مراتع مورد ممیزی را با شرایط این شیوه‌نامه تطبیق دهد.

۲۴- اداره کل مکلف است در فصل تعلیف و حداقل یک ماه قبل از عزیمت هیأت ممیزی به مراتع، مراتب را آگهی (فرم شماره ۱ پیوست) و به طریق مقتضی از قبیل رسانه‌های همگانی و محلی، صدا و سیما، نیروهای انتظامی، شورای اسلامی، انجمن صنفی مرتع‌داران، بخش‌داری و دهیاری، اداره امور عشایر و تعاونی‌های عشایری و یا راه‌های قانونی دیگر به اطلاع اشخاص برساند.

تبصره: آگهی منتشر شده بایستی توسط اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان با همکاری نیروی انتظامی در محل و در معرض دید عموم الصاق و مراتب صورت‌جلسه و جهت ضبط در سوابق به اداره کل تحویل گردد.

ج- تشکیل هیأت ممیزی مرتع

۲۵- ممیزی مراتع و تشخیص مرتع‌دار، بر اساس سوابق و مدارک به عهده هیأتی مرکب از اعضای ذیل است:

- نماینده مدیرکل به عنوان سرپرست هیأت ممیزی
- کارشناس مرتع
- کارشناس اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان مربوطه

تبصره ۱: در مناطق عشایری، نماینده اداره امور عشایری به عنوان عضو (دارای حق رای)، جایگزین یکی از اعضاء به تشخیص مدیرکل در هیأت ممیزی تعیین می‌گردد. اداره کل بایستی زمان حضور هیأت در مناطق مذکور را به دستگاه ذی‌ربط جهت معرفی نماینده اعلام نماید. در صورت عدم معرفی و یا عدم حضور نماینده سازمان امور عشایری، هیأت با همان ترکیب اولیه مبادرت به ممیزی می‌نماید.

تبصره ۲: اداره کل هم‌جوار موظف است در مراتع واقع در مرز استان‌ها با درخواست کتبی اداره کل ممیزی‌کننده، نسبت به معرفی نماینده جهت همکاری و همراهی با هیأت ممیزی (بدون حق رای) اقدام نماید. عدم حضور نماینده استان هم‌جوار، مانع از انجام ممیزی نمی‌گردد.

تبصره ۳: ابلاغ اعضای هیأت توسط مدیرکل برای ممیزی مراتع مشخص و برای همان فصل صادر می‌گردد.

تبصره ۴: هیأت با حضور تمامی اعضاء (۳ عضو) تشکیل و رسمیت می‌یابد. رای اکثریت اعضاء ملاک تصمیم‌گیری است.

تبصره ۵: ابلاغ اعضاء هیأت و برگه مأموریت، تصویر آگهی، صورت‌جلسه الصاق آگهی و سایر مدارک مورد نیاز نیز از جمله اسناد ممیزی بوده و بایستی در سوابق پرونده ممیزی ضبط گردد.

تبصره ۶: در موارد ضروری اداره کل می‌تواند با موافقت کتبی دفتر امور مراتع از هیأت ممیزی سایر استان‌ها جهت انجام ممیزی استفاده نماید.

۲۶- ممیزی مراتع واقع در مناطق چهارگانه با حضور نماینده اداره کل محیط زیست استان، بدون حق رأی انجام می‌گیرد.

تبصره: اداره کل، بایستی زمان حضور هیأت ممیزی در مراتع مذکور را به اداره کل محیط زیست استان مربوطه جهت معرفی نماینده اعلام نماید. عدم معرفی و حضور نمایندگان یاد شده در مراتع مورد ممیزی، مانع از اتخاذ تصمیم نخواهد شد.

د- نحوه اقدام هیأت ممیزی مرتع

۲۷- هیأت ممیزی قبل از عزیمت به مراتع، بایستی کلیه سوابق و مدارک موجود در مرکز استان و شهرستان مربوطه را اخذ، مطالعه و بررسی نمایند.

تبصره: در مراتع واقع در مرز بین استان‌ها، اداره کل ممیزی‌کننده بایستی ضمن اخذ سوابق از اداره کل هم‌جوار، اقدامات قبلی انجام‌شده را دریافت و در اختیار هیأت ممیزی جهت مطالعه و بهره‌برداری قرار دهد. اداره کل استان هم‌جوار نیز موظف است کلیه سوابق را در اختیار اداره کل ممیزی‌کننده قرار دهد.

۲۸- هیأت ممیزی مکلف است در تاریخ مندرج در آگهی در مرتع حضور یابد. انجام ممیزی در خارج از مهلت اعلام شده در آگهی فاقد اعتبار خواهد بود.

۲۹- دارندگان پروانه چرای دام و یا متقاضیان صدور پروانه چرای دام، باید تقاضای کتبی و فرم‌های درخواست صدور پروانه چرای دام (فرم شماره ۲ پیوست) را در دو برگ در زمان حضور هیأت در مرتع تکمیل و با اخذ رسید، به سرپرست هیأت ممیزی تحویل نمایند.

۳۰- ملاک تشخیص و تعیین اشخاص واجد شرایط، توسط هیأت ممیزی به منظور صدور پروانه چرای دام به شرح ذیل است:

- احراز تداوم دام‌داری از سال ۱۳۵۹ به بعد برای مراتعی که سابقه ممیزی دارند و احراز تداوم دام‌داری از سال ۱۳۷۹ به بعد برای مراتعی که اولین بار ممیزی می‌شوند.

- حضور دام متقاضی در مرتع در هنگام ممیزی

- ارائه سوابق و مدارک مثبت مرتع‌داری توسط متقاضی

- داشتن مدارک و سوابق قانونی یا قرائن مثبت در پرونده‌های اداره کل

- انجام تحقیقات لازم توسط هیأت ممیزی از مرتع‌داران هم‌جوار و سایر مرتع‌داران منطقه، نهادهای غیردولتی مانند انجمن صنفی مرتع‌داران استان و شهرستان مربوطه

- ارائه مدارک مثبت دال بر استمرار مرتع‌داری همسر و فرزندان دام‌داران متوفی و یا موارد مشابه

تبصره: چنانچه هنگام ممیزی به دلایل موجه، دام متقاضی در مرتع حاضر نباشد، سایر عوامل جهت بررسی واجد شرایط بودن اشخاص، کافی است. مسئولیت احراز موجه بودن دلایل (با ارائه مدارک مثبت) به عهده هیأت ممیزی است.

۳۱- فصل و ظرفیت چرای مرتع هنگام ممیزی برای تعیین دام مجاز مرتع‌داران با رعایت بند ۱۱ و ۳۰ فصل اول این شیوه‌نامه توسط هیأت ممیزی تعیین می‌گردد.

تبصره ۱: اداره کل می‌تواند در صورت ضرورت هر ساله قبل از حضور دام، زمان و ظرفیت چرا را تعیین و به مرتع‌داران کتباً اعلام نماید. مرتع‌داران موظف به رعایت موارد اعلامی هستند.

تبصره ۲: در صورت تغییر سطح مرتع به هر نحو از انحاء اعم از اختصاص بخشی از مرتع به سایر طرح‌ها، آراء قطعی هیأت تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری، آراء شعب ویژه و محاکم قضایی، ماده ۵۴ قانون رفع موانع تولید، تبدیل کروکی به نقشه‌های رقومی و غیره، اداره کل مکلف است نسبت به اصلاح پروانه یا پروانه‌های چرای دام اقدام نماید.

۳۲- تعیین محدوده مراتع با انجام تحقیقات مستدل و کافی بر عهده هیأت ممیزی است.

۳۳- معرفی روستایی دام‌دار در مراتع روستائی به عهده شورای اسلامی محل و تأیید آن بر عهده هیأت ممیزی مرتع (با رعایت بندهای ۲۹ و ۳۰ همین فصل) است. تا زمان تشکیل شورای اسلامی روستا و یا در صورت انحلال شورا، معرفی روستایی دام‌دار به عهده شورای بخش با اخذ نظر از معتمدین همان روستا است.

تبصره ۵: پس از ممیزی مرتع، چنانچه بهره‌برداران مرتع روستایی (روستایی دام‌دار با دام مجاز کمتر از ۱۰ واحد دامی) تغییر نمایند (پس از احراز بندهای ۹ گانه فصل چهارم شیوه‌نامه)، در صورت ضرورت و بنا بر تشخیص اداره کل، فهرست سیاهه اسامی جدید (روستایی دام‌دار) توسط شورای اسلامی، حداکثر هر چهار سال یک بار، تهیه و اعلام و مدارک پس از تأیید اداره کل، اصلاح می‌گردد.

۳۴- شناسنامه مرتع، مدرک رسمی است و کلیه نسخ آن باید خوانا و بدون قلم خوردگی، لاک‌گرفتگی و هر نوع خدشه باشد. اسامی افراد مندرج در کارت شناسنامه مرتع باید با صورت جلسه نهایی هیأت ممیزی منطبق باشد.

۳۵- محدوده عرفی مرتع‌داران بایستی با ذکر مختصات (UTM) نقاط ثابت بر روی نقشه‌های ۱:۵۰۰۰۰ یا ۱:۲۵۰۰۰ توپوگرافی ترسیم و به امضاء اعضای هیأت رسیده و ضمیمه صورت‌جلسات ممیزی گردد.

۳۶- سرپرست هیأت ممیزی مرتع مکلف است پس از اعلام نظر قطعی هیأت، کلیه مدارک ممیزی مرتع را در دو نسخه تکمیل و هر دو روی آن را به امضاء اعضای هیأت، مرتع‌داران یا نمایندگان آن‌ها برساند.

تبصره ۱: امتناع مرتع‌دار، مرتع‌داران و یا نمایندگان آن‌ها از امضاء اوراق و اسناد ممیزی مرتع به هر دلیلی، مانع از اتخاذ تصمیم هیأت ممیزی نخواهد بود.

تبصره ۲: اقدامات هیأت ممیزی باید طبق فرم‌های ۱ تا ۷ پیوست انجام پذیرد.

۳۷- سرپرست هیأت ممیزی مکلف است پس از تکمیل اقدامات ممیزی، نتیجه را حداکثر ظرف مدت سی روز پس از پایان مأموریت به انضمام مدارک ممیزی (ابلاغ اعضای هیأت، برگ مأموریت، تصویر آگهی، صورت جلسه الصاق آگهی و ...) جهت صدور پروانه چرای دام به صورت کتبی به اداره کل اعلام و تحویل نماید.

تبصره ۵: عدم تحویل به موقع نتیجه و گزارش اقدامات (مدارک و اوراق ممیزی) توسط هیأت ممیزی به دلایل غیرموجه، تخلف اداری محسوب می‌گردد.

۳۸- در مورد مراتعی که پروانه چرای دام صادر گردیده است، اداره کل می‌بایستی کتباً به مرتع‌داران ابلاغ نماید تا محدوده مراتع مورد پروانه چرای دام خود را با راهنمایی کارشناسان اداره کل و یا شهرستان علامت‌گذاری نموده و مسئولیت حفاظت از آن را به عهده گیرند و در صورت مشاهده هر گونه تجاوز و تخلف، استفاده یا بهره‌برداری غیر مجاز از مرتع، نسبت به پیگیری آن از طریق محاکم قضایی یا نیروی انتظامی محل و یا اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان همراه با اطلاع‌رسانی اقدام نماید.

تبصره: دارنده پروانه چرای دام موظف است ضمن جلوگیری از تخریب، تصرف و بهره‌برداری غیر مجاز مرتع، ضمن اطلاع به اداره کل از طریق مراجع قضایی نسبت به متصرفین اقامه دعوی نماید. اداره کل حمایت و همکاری لازم را معمول خواهد داشت. ضمناً مفاد این بند نافی مسئولیت قانونی و حقوقی اداره کل در این خصوص نخواهد بود.

۳۹- در صورت بروز حریق در مرتع، مرتع‌دار یا مرتع‌داران آن مرتع مکلف به اطلاع‌رسانی و شرکت در اطفاء حریق هستند و در صورت عدم مشارکت بدون دلیل موجه، اداره کل مجاز است نسبت به ابطال پروانه چرای دام آنان اقدام نماید.

۴۰- اختیار و مسئولیت ممیزی مراتع واقع در محدوده سیاسی هر استان بر عهده اداره کل مربوطه بوده و هیأت ممیزی بدون مجوز دفتر امور مراتع حق دخالت در ممیزی استان‌های دیگر را ندارد.

تبصره ۱: در صورتی که حدود مراتع مرزی مشخص نشده و یا مراتع مورد ممیزی در نوار مرزی دو استان قرار گرفته و تداخل حدود با مرز جغرافیایی و سیاسی وجود داشته باشد، ابتدا ادارات کل بایستی با بررسی آخرین نقشه تقسیمات کشوری و سوابق ثبتی، مرز را با توافق یکدیگر مشخص و صورت‌جلسه نمایند و هر اداره کل با رعایت تبصره ۲ ذیل بند ۲۵ فصل دوم این شیوه‌نامه نسبت به ممیزی و تعیین مرتع‌داران واجد شرایط اقدام نماید.

تبصره ۲: محدوده مرز هر استان تابع تقسیمات کشوری و تحدید حدود پلاک‌های ثبتی خواهد بود.

تبصره ۳: در صورتی که سامان عرفی مرتعی در محدوده بیش از دو استان واقع شده باشد، ممیزی با مسئولیت استانی که مساحت بیشتری از عرصه را شامل می‌گردد و با عضویت یک نماینده از استان‌های هم‌جوار صورت می‌گیرد.

۴۱- حدود اختیارات هیأت ممیزی منحصر به موارد مندرج در این شیوه‌نامه است و در اموری که رسیدگی و اظهار نظر در مورد آن‌ها در صلاحیت سایر مراجع قانونی باشد، حق دخالت و رسیدگی ندارد.

۵- رسیدگی به اعتراضات قبل از صدور پروانه چرای دام

۴۲- اداره کل مکلف است به کلیه اعتراضات واصله به ممیزی‌های انجام‌شده قبل از صدور پروانه چرای دام در کمیسیونی مرکب از رئیس اداره مرتع (دبیر کمیسیون)، رئیس اداره حقوقی و نماینده مدیر کل و در موارد ضروری، نماینده انجمن صنفی به عنوان مطلع و بدون حق رأی، حداکثر تا پایان فصل چرای بعدی، به صورت شکلی و مطابق با تبصره‌های ذیل رسیدگی نماید. تصمیم کمیسیون با اکثریت آراء دارای اعتبار است.

تبصره ۱: هیچ یک از اعضاء هیأت ممیزی‌کننده مرتع مورد رسیدگی نباید به عنوان نماینده مدیر کل معرفی شود.

تبصره ۲: در صورت تایید اعتراض، تصمیم کمیسیون و پرونده از طریق اداره کل به هیأت ممیزی احاله تا نسبت به بررسی، اظهار نظر قطعی و تکمیل پرونده اقدام نماید.

۴۳- در صورت عدم وصول اعتراض پس از یک سال از اعلام گزارش هیأت به اداره کل، عملاً اقدام هیأت تأیید شده محسوب و مرتع مورد نظر دارای پروانه چرای دام تلقی می‌گردد و اداره کل باید نسبت به صدور پروانه چرای دام اقدام نماید. در صورت وصول اعتراض پس از یک سال، کمیسیون مندرج در بند ۴۲ حق رسیدگی نداشته و موضوع در کمیسیون بند ۴۹ فصل دوم این شیوه‌نامه مطرح و اتخاذ تصمیم می‌گردد.

تبصره ۵: عدم صدور پروانه چرای دام در موعد مقرر، تخلف اداری مدیر کل محسوب می‌گردد.

۴۴- اداره کل پس از صدور پروانه چرای دام مکلف است یک نسخه از صورت جلسه هیأت به انضمام یک نسخه از کارت شناسنامه و نقشه‌های مرتع را برای ضبط در سوابق به شهرستان مربوطه ارسال نماید.

۴۵- برای مرتع‌دارانی که دارای سهمی کمتر از ۱۰ واحد دامی مجاز هستند، پروانه چرای دام مستقل صادر نمی‌گردد.

تبصره: هیأت ممیزی بایستی سهم دام مجاز هر یک از این مرتع‌داران را در هنگام ممیزی مشخص و اداره کل باید کتباً تعداد دام مجاز، فصل چرا و محدوده چرا را به مرتع‌دار مذکور اعلام نماید.

۴۶- برای مرتع‌داران دارای دام مجاز کمتر از ۱۰ واحد دامی در صورت تشکیل شرکت تعاونی مرتع‌داری، با رعایت سهم هر مرتع‌دار، پروانه چرای دام به نام تعاونی صادر می‌گردد.

تبصره ۱: صاحبان سهام تشکل‌ها، مجاز به فروش سهام خود به غیر از اشخاص سهام‌دار و یا افزایش تعداد سهام‌داران نیستند و مؤسسين و مجامع عمومی و عادی، حق تغییر این موضوع را در اساسنامه ندارند. اداره کل در صورت تقاضای اعمال بند ۵۱ فصل دوم این شیوه‌نامه از طرف این گونه شرکت‌ها، می‌بایست مفاد این تبصره را قبل از صدور مجوز، بررسی و رعایت نماید.

تبصره ۲: چنانچه شرکت تعاونی اقدام به فروش سهام شرکت و یا افزایش تعداد سهام‌دار بدون اخذ مجوز کتبی از اداره کل نماید، امتیاز بهره‌برداری از مراتع و پروانه چرای دام آن‌ها از درجه اعتبار ساقط می‌گردد.

۴۷- در صورت تحقق مفاد بند ۳۷ و یا تصمیم کمیسیون بند ۴۹ (مبنی بر واجد شرایط بودن معترضین و اضافه‌شدن نام آن‌ها به لیست بهره‌برداران مجاز مرتع) و یا اجرای بند ۵۱ فصل دوم این شیوه‌نامه، نیاز به ممیزی جدید نبوده و اداره کل بایستی پروانه‌های مرتع‌داری صادره قبلی را باطل اعلام و به نام افراد جدید یا تشکل‌های رسمی، پروانه چرای دام صادر و مدارک را اصلاح و نتیجه را به دفتر امور مراتع سازمان اعلام نماید.

۴۸- پروانه چرای دام صرفاً اجازه استفاده موقت از مرتع محسوب می‌گردد. چنانچه قبل و یا حین تهیه طرح مرتع‌داری (موضوع بند ۲۰ فصل دوم این شیوه‌نامه و تبصره ذیل آن) دارنده پروانه چرای دام فوت نماید، ظرف مدت دو سال از زمان فوت، همسر و فرزندان مرتع‌دار متوفی که ساکن محل یا عضو نظام عشایری و به صورت مستمر به حرفه دام‌داری مشغول باشند، مکلفند صرفاً یک نفر از بین خود را انتخاب و به اداره کل معرفی تا به همراه سایر مرتع‌داران همان سامان معرفی نسبت به تهیه و انعقاد قرارداد طرح مرتع‌داری اقدام نمایند. در غیر این صورت صدور پروانه چرای دام جدید امکان‌پذیر نمی‌باشد.

تبصره ۱: چنانچه همسر و فرزندان مرتع‌دار متوفی که تا تاریخ ابلاغ این شیوه‌نامه نسبت به اجرای این بند اقدام ننموده‌اند، اداره کل مکلف است در صورت عدم احراز سایر شرایط ابطال مجوز مرتع‌دار متوفی (موضوع فصل چهارم)، ظرف مدت ۲ سال پس از ابلاغ این شیوه‌نامه نسبت به اجرای قطعی این بند اقدام نماید. در غیر این صورت مجوز مرتع‌دار متوفی ابطال می‌گردد.

تبصره ۲: چنانچه همسر و فرزندان مرتع‌دار متوفی ظرف مدت مزبور به توافق نرسند و یا به هر دلیلی ذی‌نفع واجد شرایط از بین خود را انتخاب و به اداره کل معرفی ننمایند، مرتع بلامعارض و در اختیار اداره کل قرار خواهد گرفت.

تبصره ۳: توافق و معرفی ذی‌نفع از بین همسر و فرزندان مرتع‌دار متوفی (واجد شرایط فوق) به موجب سند رسمی اقرارنامه و یا صلح‌نامه انجام خواهد شد.

و- نحوه رسیدگی به اعتراضات پس از صدور پروانه چرای دام

۴۹- اعتراضات اشخاص حقیقی و یا حقوقی به اقدامات هیأت ممیزی پس از صدور پروانه چرای دام توسط کمیسیون مرکب از نمایندگان دفتر امور مراتع، دفتر حقوقی سازمان و نماینده تام‌الاختیار اداره کل، مورد رسیدگی قرار می‌گیرد. تصمیم کمیسیون با اکثریت آراء معتبر می‌باشد.

تبصره ۱: اعتراضات اشخاص به انضمام سوابق (مدارک مثبت) پس از تکمیل و تنظیم فرم‌های مربوطه (فرم شماره ۸ پیوست) از طریق اداره کل جهت رسیدگی به دبیرخانه کمیسیون بند ۴۹ (مستقر در دفتر امور مراتع سازمان) ارسال و دبیرخانه پس از تکمیل پرونده، موضوع را در کمیسیون مذکور مطرح و تصمیمات را به اداره کل ابلاغ می‌نماید.

تبصره ۲: تصمیم کمیسیون بند ۴۹ قطعی و لازم‌الاجراء است و اداره کل مکلف است تصمیمات اتخاذی کمیسیون را در اولین فصل چرا به اجراء گذاشته و نتیجه را به دبیرخانه کمیسیون اعلام نماید. معترض به تصمیم کمیسیون می‌تواند پس از ابلاغ، اعتراض خود را مطابق تبصره ۲ ماده ۱۶ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری در آن مرجع ثبت نماید. مدت اعتراض برای اشخاص داخل کشور، سه ماه و افراد مقیم خارج کشور، شش ماه است.

تبصره ۳: تصمیمات کمیسیون بند ۴۹ به معترضین (با اخذ رسید یا گزارش استنکاف و یا از طریق پست سفارشی) ابلاغ می‌گردد.

ز- نحوه انتقال اختیارات و مسئولیت‌های پروانه چرای دام

۵۰- موافقت و صدور اجازه انتقال اختیارات و مسئولیت‌های ناشی از پروانه چرای دام، برابر ضوابط این شیوه‌نامه، منحصرأ در اختیار اداره کل است.

۵۱- مرتع‌داران می‌توانند، تمامی اختیارات و مسئولیت‌های ناشی از کلیه مجوزهای مرتع‌داری (قطب‌های موافق و مخالف) خود را پس از اخذ موافقت کتبی از اداره کل و بر اساس مقررات مربوطه، تنها به یکی از فرزندان خود، همسر و افراد حقیقی یا حقوقی با شرایط ذیل منتقل نمایند.

تبصره ۱: انتقال به یکی از فرزندان، همسر، یکی از مرتع‌داران سهام‌دار (در صورت تشکیل شرکت) و یک یا تعدادی از مرتع‌داران همان مرتع نیاز به اخذ رضایت سایر مرتع‌داران نمی‌باشد. در غیر این صورت الویت انتقال با مرتع‌داران هم‌جوار است.

الف) در مراتع مشاعی، اشخاص حقیقی و حقوقی (به غیر از همسر، احدی از فرزندان، یک یا تعدادی از مرتع‌داران همان مرتع و یا یکی از مرتع‌داران سهام‌دار) می‌توانند با موافقت اداره کل، نسبت به انتقال مجوز مرتع‌داری یک مرتع‌دار با تعداد حداقل ۲۳۰ واحد دامی مجاز و یا حداقل دو مرتع‌دار (با هر تعداد دام مجاز) ضمن اخذ رضایت دوسوم مرتع‌داران همان مرتع به صورت محضری اقدام نماید.

ب) در مراتع انفرادی، در صورت عدم تمایل مرتع‌داران هم‌جوار پس از اتمام مهلت مقرر اداره کل (یک فصل چرا)، مرتع‌دار می‌تواند با موافقت اداره کل، مجوز مرتع‌داری خود را به اشخاص حقیقی یا حقوقی دیگر انتقال دهد.

تبصره ۲: در مراتع شمال کشور، در صورت درخواست مرتع‌دار به منظور انتقال مجوز مرتع‌داری خود، چنانچه وی دارای سوابق مرتع‌داری در جنگل (تعیین صلاحیت و یا پروانه چرای دام) باشد، اداره کل می‌تواند به یکی از دو روش ذیل با رعایت ضوابط طرح خروج دام از جنگل عمل نماید:

الف) چنانچه انتقال‌گیرنده همسر یا احدی از فرزندان باشد، اداره کل باید به تناسب انتقال مجوز مرتع‌داری در سامان عرفی، کلیه سوابق و مجوز انتقال‌دهنده در جنگل (تعیین صلاحیت و یا پروانه چرای دام) را هم به نام فرد انتقال‌گیرنده اصلاح نماید.

ب) در صورتی که انتقال‌گیرنده سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی باشد، اداره کل می‌بایست ابتدا کلیه مجوزهای انتقال‌دهنده در جنگل (تعیین صلاحیت و یا پروانه چرای دام) را ابطال و سپس نسبت به صدور مجوز مرتع‌داری به نام انتقال‌گیرنده در سامان عرفی اقدام نماید.

تبصره ۳: اجرای مفاد تبصره‌های یک و دو این بند به هیچ وجه نباید منجر به افزایش تعداد بهره‌بردار در سامان عرفی مربوطه شود.

فصل سوم

تعهدات، وظایف و تکالیف مرتع‌داران

کلیه مرتع‌دارانی که توسط هیأت ممیزی واجد شرایط تشخیص داده شده‌اند، مکلفند موارد ذیل را رعایت نمایند. در غیر این صورت با متخلفین برابر با ضوابط و مقررات رفتار خواهد شد و مشمول دریافت حقوق بهره‌برداران بر اساس قانون اصلاح تبصره یک ماده ۴۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۷/۱۲/۱۴ مجلس شورای اسلامی نخواهند شد.

۱- رعایت مندرجات پروانه چرای دام (ظرفیت چرا، مدت و زمان استفاده از مرتع)

- ۲- پرداخت حقوق دولت و عوارض قانونی ناشی از تمدید پروانه چرای دام، هر سال قبل از شروع فصل چرا از طریق سامانه مربوطه
- ۳- اخذ موافقت کتبی از اداره کل، قبل از هرگونه اقدام به منظور انتقال مجوز مرتع‌داری به سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی
- ۴- عدم اقدام به هرگونه جعل در مندرجات پروانه چرای دام
- ۵- عدم اقدام به اجاره مرتع مندرج در پروانه چرای دام
- ۶- اعلام مکتوب دلایل ترک حرفه مرتع‌داری به اداره کل
- ۷- اخذ مجوز قانونی قبل از ایجاد هرگونه تغییر کاربری اراضی ملی در محدوده پروانه چرای دام
- ۸- تهیه و اجرای طرح مرتع‌داری ظرف مدت ۲ سال از زمان اعلام کتبی اداره کل
- ۹- اطلاع‌رسانی و مشارکت در اطفاء حریق مرتع
- ۱۰- مرتع‌داران در طول دوره بهره‌برداری مکلفند نسبت به حفظ و نگهداری عرصه و اعیانی موضوع پروانه از جمله جلوگیری از تخریب، تصرف، اعلام به موقع آفات و بیماری‌ها، حریق و غیره اقدام و در صورت وقوع هرگونه تخلف از سوی اشخاص ثالث، به عنوان نماینده اداره کل نسبت به پیگیری قضایی و اعلام مراتب به اداره کل اقدام نماید. در صورت عدم اعلام مراتب در اولین فرصت و نیز عدم مراجعه به مراجع قضایی برابر مقررات با وی برخورد می‌گردد.
- ۱۱- مرتع‌داران مکلفند مستثنیات قانونی و حقوق ارتفاقی اشخاص ثالث را از قبیل معابر، مجاری و انهار و حریم قنوات رعایت کنند.
- ۱۲- چنانچه نقشه حدود سامان عرفی اشتباه برداشت شده و یا با مراتع و محدوده‌های مجاور تداخل داشته باشد، اداره کل مجاز است به استناد سوابق ممیزی و سایر مدارک و مستندات پس از تصویب کمیسیون بند ۴۲ فصل دوم این شیوه‌نامه نسبت به اصلاح نقشه سامان عرفی اقدام و نتیجه را به مرتع‌داران به منظور رعایت محدوده جدید اعلام نماید و آن‌ها نیز، حق هیچ‌گونه اعتراضی ندارند.

فصل چهارم

شرایط ابطال پروانه چرای دام و تعیین مجری طرح مرتع‌داری در مراتع بلامعارض

الف- شرایط ابطال پروانه چرای دام

در موارد ذیل پروانه چرای دام ابطال می‌گردد:

- ۱- جعل در مفاد مندرج در پروانه چرای دام با تشخیص مراجع ذیصلاح
- ۲- در مواردی که دارنده پروانه چرای دام، مرتع را اجاره دهد.

تبصره: احراز اجاره مرتع منوط به تنظیم صورت جلسه تحقیقات محلی توسط مامورین (ضابطین دادگستری) اداره کل (اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان) منضم به سایر مدارک و مستندات و ارائه آن به کمیسیون موضوع بند ۱۰ این فصل خواهد بود.

۳- ترک حرفه مرتع داری به مدت ۲ سال متوالی، بدون اعلام کتبی به اداره کل

تبصره: در خصوص احراز ترک حرفه مرتع داری همانند تبصره ذیل بند ۲ همین فصل عمل می‌گردد.

۴- هرگونه تغییر کاربری اراضی ملی در محدوده پروانه چرای دام بدون اخذ مجوز قانونی

۵- عدم اجرای مفاد مندرج در پروانه چرای دام از قبیل ظرفیت چراء، مدت و زمان استفاده از مرتع

تبصره: در صورت عدم رعایت این بند، اداره کل و یا ادارات تابعه پس از دو بار اخطار و ابلاغ رسمی (حداقل در دو فصل چراء) به متخلفین و در صورت عدم رعایت این بند برای بار سوم، نسبت به ابطال پروانه چراء دام اقدام می‌نماید.

۶- عدم پرداخت سالیانه حقوق دولت و عوارض قانونی ناشی از تمدید پروانه چرای دام بدون عذر موجه

۷- در صورت عدم رعایت مفاد بند ۲۰ و تبصره ذیل آن، بند ۳۹ و تبصره دو ذیل بند ۴۶ فصل دوم این شیوه‌نامه

۸- عدم اجرای مفاد بند ۴۸ فصل دوم این شیوه‌نامه

۹- مرتع‌دار بدون کسب موافقت کتبی اداره کل، پروانه چرای دام خود را به شخص دیگری اعم از حقیقی یا حقوقی انتقال دهد و به فروش رساند.

۱۰- تشخیص موضوع ابطال پروانه چرای دام در خصوص بندهای ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ و ۹ این فصل بر عهده کمیسیون بند ۴۲ بوده و حداکثر سه ماه پس از ابلاغ تصمیم کمیسیون بند ۴۲، قابل تجدید نظر در کمیسیون بند ۴۹ می‌باشد.

تبصره: تصمیم کمیسیون بند ۴۹ قطعی و لازم‌الاجرا است و اداره کل مکلف است تصمیمات اتخاذی کمیسیون را در اولین فرصت اجرا نماید. معترض به تصمیم کمیسیون می‌تواند پس از ابلاغ برای اشخاص داخل کشور، به مدت سه ماه و برای اشخاص مقیم خارج از کشور، شش ماه در راستای تبصره ۲ ماده ۱۶ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری، در آن مرجع ثبت اعتراض نماید.

۱۱- با اعلام کتبی مرتع‌دار به اداره کل مبنی بر انصراف از بهره‌برداری از مرتع، پروانه چرای دام باطل می‌گردد.

۱۲- اجرای تبصره ۳ ماده ۹ آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح تبصره (۱) ماده (۴۷) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مصوبه ۹۱/۱/۲۰ هیأت وزیران

۱۳- در صورت درخواست مرتع‌داران جهت تغییر محل تعلیف دام، پروانه چرای دام صادره باطل خواهد شد.

تبصره: تصمیم‌گیری در این مورد با کمیسیون بند ۴۹ خواهد بود.

۱۴- در صورت واقع شدن محدوده پروانه چراء دام در محدوده شهرها که طرح جامع یا تفصیلی جدید آن‌ها به تصویب مراجع قانونی ذی‌ربط رسیده باشد به شرط رعایت و پرداخت حقوق بهره‌برداران توسط دستگاه متولی، پروانه چرای دام باطل می‌گردد.

۱۵- انعقاد قرارداد اجرای طرح‌های موضوع تبصره (۱) ماده (۳) قانون اصلاح قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، مصوب ۱۳۴۸ و اصلاحیه‌های بعدی آن

ب- نحوه تعیین مجری طرح مرتع داری در مراتع بلامعارض

۱۶- در راستای اجرای مفاد بند ۱۳ از فصل دو و بندهای ۱۰، ۱۱ و ۱۲ این فصل در خصوص نحوه مدیریت مراتع بلامعارض و ظرفیت چرای آزاد شده ناشی از ابطال پروانه چرای دام یا فسخ قرارداد طرح مرتع‌داری، اداره کل مکلف است سه سال پس از بلامعارض شدن مرتع، نسبت به تعیین تکلیف و انتخاب مجری طرح مرتع‌داری از طریق آگهی با رعایت تشریفات قانونی بر اساس شرایط ذیل اقدام نماید:

۱۶-۱- تهیه طرح مرتع‌داری بر اساس ماده ۳ قانون حفاظت و بهره‌برداری و اصلاحیه تبصره یک ماده ۴۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و با در نظر گرفتن امکان استفاده از کلیه پتانسیل‌های عرصه بر اساس آخرین شرح خدمات ابلاغی سازمان و رعایت حقوق دولتی (بهره مالکانه) و ایل‌راه‌ها و اطراق‌گاه‌ها و حریم آن‌ها توسط سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی و سایر اشخاص ذی‌صلاح حقیقی و حقوقی.

۱۶-۲- شناسائی دام‌داران دارای صلاحیت با تشخیص هیأت ممیزی، موضوع بند ۲۵ فصل دوم این شیوه‌نامه با رعایت شرایط الزامی زیر:

۱۶-۲-۱- سابقه مستمر دام‌داری و تعلیف در مرتع مذکور و صرفاً مشغول به حرفه دام‌داری

۱۶-۲-۲- کارت و دفترچه واکسیناسیون دامپزشکی

۱۶-۲-۳- عضویت در شرکت‌های تعاونی مرتع‌داری و منابع طبیعی، تعاونی روستایی و عشایری، صندوق‌های منابع طبیعی و عشایری و انجمن صنفی مرتع‌داران

تبصره: ارائه مستندات مورد نیاز از قبیل خدمات دامپزشکی، دفترچه عشایری، عضویت در شرکت‌های تعاونی مرتع‌داری و منابع طبیعی، تعاونی روستایی و عشایری، صندوق‌های منابع طبیعی و عشایری و انجمن صنفی مرتع‌داران به مدت ۵ سال با تأیید مرجع مربوطه

۱۶-۲-۴- ارائه مدارک دوره‌های آموزشی معتبر (مدیریت مرتع‌داری، دام‌پروری و بهره‌برداری از محصولات فرعی و گیاهان دارویی)

۱۶-۲-۵- سامان‌های بلامعارض شده در مراتع روستایی اولویت با بهره‌برداران روستایی و در مراتع عشایری با بهره‌برداران عشایری می‌باشد.

۱۶-۲-۶- عدم ابطال مجوز مرتع‌داری ناشی از اجاره مرتع، تغییر کاربری، جعل پروانه چرای دام

۱۶-۳- پس از شناسائی دام‌داران دارای صلاحیت، قرارداد طرح مرتع‌داری بر اساس آخرین فرمت ابلاغی با مجری منعقد می‌گردد. در صورت رعایت اصول مرتع‌داری و تعهدات طرح (برنامه‌های اجرایی) با استفاده از شاخص‌های فنی و اعلام کتبی ناظر و با نظر اداره کل قابل تمدید است.

تبصره: مجری منتخب در مرتع بلامعارض حق انتقال حقوق ناشی از قرارداد طرح مرتع‌داری را به غیر ندارد.

۱۶-۴- ظرفیت چرای آزاد شده کمتر از یک واحد اقتصادی (۲۳۰ واحد دامی) در مراتع مشاعی، پس از تهیه طرح مرتع‌داری برای کل سامان عرفی در اختیار مرتع‌داران همان مرتع قرار می‌گیرد.

۱۶-۵- ظرفیت چرای آزاد شده در مراتع مشاعی برابر یا بیشتر از یک واحد اقتصادی (۲۳۰ واحد دامی) پس از تنسيق مرتع در قالب بندهای ۱-۱۶ و ۲-۱۶ تعیین تکلیف می‌گردد.

۱۶-۶- در مراتع انفرادی بلامعارض شده اداره کل مکلف است طبق بندهای ۱-۱۶ و ۲-۱۶ اقدام نماید.

۷-۱۶- مجری منتخب، مکلف است حداکثر ظرف مدت یک ماه پس از ابلاغ رسمی نسبت به پرداخت هزینه‌های متعلقه (تهیه طرح مرتع‌داری و غیره) و مبلغ تضمین اجرای تعهدات و انعقاد قرارداد اجرای طرح مرتع‌داری در دفاتر اسناد رسمی اقدام نماید. در صورت عدم اجرای این بند توسط مجری، موضوع انتخاب مجری منتفی و جهت تعیین مجری جدید مرتع اقدام گردد.

۸-۱۶- در صورت عدم شناسایی دامدار دارای صلاحیت توسط هیأت ممیزی، طرح مرتع‌داری تهیه و تصویب شده به مزایده گذاشته و پس از رعایت تشریفات قانونی مزایده در دفاتر اسناد رسمی عقد قرارداد خواهد شد. استمرار دامداری در مرتع مذکور مستلزم رعایت اصول مندرج در طرح مرتع‌داری است.

۹-۱۶- اداره کل مکلف است یک نسخه الکترونیکی از مدارک و مستندات مدیریت مرتع بلامعارض (شامل: مدارک مرتع بلامعارض، مدارک مربوط به اقدامات هیأت ممیزی، آگهی و مدارک مربوط به تشریفات مزایده، صورت جلسه انتخاب مجری به همراه ضامین، قرارداد تنظیمی دفترخانه اسناد رسمی، مدارک مربوط به لیست هزینه‌ها و...) را حداکثر ظرف مدت یک ماه به دفتر امور مراتع ارسال نماید.

فصل پنجم

محاسبه حقوق بهره‌برداران

۱- چنانچه جهت اجرای هرگونه طرح اعم از دولتی و غیردولتی به تمام یا قسمتی از عرصه محدوده پروانه چرای دام و یا طرح مرتعداری نیاز باشد، در صورت تخصیص عرصه جهت اجرای طرح مربوطه، مطابق آئین‌نامه اجرائی قانون اصلاح تبصره یک ماده ۴۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت به شماره ۲۰۷۱۱/ت/۴۴۴۵۰ مورخ ۱۳۹۱/۲/۹ هیأت وزیران، حقوق بهره‌برداران محاسبه و توسط مجری یا متقاضی پرداخت یا در حساب سپرده خزانه‌داری کل کشور تودیع و متعاقباً اداره کل نسبت به ابطال و یا اصلاح پروانه چرای دام و یا قرارداد طرح مرتعداری اقدام می‌نماید.

تبصره ۱: پرداخت یا تودیع حقوق مرتعدار و یا مرتعداران به عهده متقاضی اجرای طرح یا پروژه (اشخاص حقیقی یا حقوقی) می‌باشد. اعمال این تبصره منوط به رعایت فصول سوم و چهارم این شیوه‌نامه و مفاد قرارداد طرح مرتعداری است.

تبصره ۲: اداره کل موظف است حقوق محاسبه شده بهره‌برداران را طبق فرم‌های ۹ و ۱۰ پیوست به ترتیب به مرتعدار / مرتعداران و متقاضی ابلاغ نماید.

۲- نحوه محاسبه حقوق بهره‌برداران به شرح فرمول ذیل صورت می‌گیرد:

$$X = (A \times B \times C \times D \times E \times K) + G$$

X: حقوق بهره‌برداران (ریال)

A: تعداد کل دام مجاز مندرج در پروانه چرای دام و یا طرح‌های موضوع ماده (۳) قانون اصلاح قانون حفاظت و بهره‌برداری

B: علوفه مورد نیاز یک واحد دامی در روز (برابر با ۱/۷ کیلوگرم علوفه مرتعی خشک)

C: قیمت یک کیلوگرم علوفه مرتعی خشک (ریال) که هر ساله توسط سازمان ابلاغ می‌گردد.

D: تعداد روزهای قابل بهره‌برداری و تعلیف دام در مدت حداکثر (۱۵) سال و در خصوص طرح‌های موضوع تبصره (۱) ماده (۳) قانون اصلاح قانون حفاظت و بهره‌برداری، برابر با تعداد روزهای قابل بهره‌برداری و تعلیف دام در مدت قرارداد

E: نسبت دام مجاز حذف‌شده به کل دام مجاز مندرج در پروانه چرای دام و یا طرح‌های موضوع ماده (۳) قانون اصلاح قانون حفاظت و بهره‌برداری

K: ضریبی است که با توجه به سابقه بهره‌برداری، کیفیت و موقعیت مکانی مرتع و ارزش منطقه‌ای محصولات فرعی شامل گیاهان دارویی و صنعتی، حفاظت خاک و آب، تنوع زیستی و تعدد بهره‌بردار از ۰/۵ تا ۳ تعیین می‌گردد.

G: ارزش اعیانی مستحقات و تأسیسات قانونی که جهت پروانه چرای دام و یا طرح‌های موضوع ماده (۳) ایجاد شده است و براساس توافق طرفین و یا با محاسبه کارشناس رسمی دادگستری محاسبه می‌گردد.

۱-۲- نحوه تعیین ضریب (C)

برای محاسبه ضریب C، سازمان در ابتدای هر سال میانگین قیمت هر کیلوگرم جو در سال قبل را از وزارت متبوع استعلام و ۷۰ درصد آن را به عنوان قیمت هر کیلوگرم علوفه مرتعی خشک اعلام می‌نماید.

۲-۲- نحوه تعیین ضریب (D)

۱-۲-۲- در مراتع دارای پروانه چرای دام

الف) مراتع دارای ظرفیت چرای کمتر از ۱ واحد دامی در هکتار، برابر با تعداد روزهای بهره‌برداری مندرج در پروانه چرای دام در مدت ۵ سال

ب) در مراتع دارای ظرفیت چرای ۱ الی ۲ واحد دامی در هکتار، برابر با تعداد روزهای بهره‌برداری مندرج در پروانه چرای دام در مدت ۷ سال

ج) در مراتع دارای ظرفیت چرای بیشتر از ۲ واحد دامی در هکتار، برابر با تعداد روزهای بهره‌برداری مندرج در پروانه چرای دام در مدت ۱۰ سال

تبصره ۱: اگر تعداد روزهای بهره‌برداری (فصل چرای دام) مندرج در پروانه چرای دام بیش از ۱۲۰ روز باشد، معادل ۱۲۰ روز محاسبه شود.

تبصره ۲: برای مرتع‌دارانی که فاقد پروانه چرای دام مستقل هستند، تعداد روزهای بهره‌برداری مندرج در کارت شناسنامه مرتع (حداکثر ۱۲۰ روز) ملاک عمل قرار گیرد.

تبصره ۳: برای دستگاه‌های دولتی که ذکر نام آن‌ها مستلزم تصریح در قانون است، تعداد روزهای بهره‌برداری مندرج در پروانه چرای دام (حداکثر ۱۲۰ روز) در مدت ۴ سال لحاظ گردد.

۲-۲-۲- در مراتع دارای قرارداد طرح مرتع‌داری

الف) در مراتع دارای قرارداد طرح مرتع‌داری، برابر تعداد روزهای بهره‌برداری مندرج در کتابچه طرح (حداکثر ۱۲۰ روز) در سال‌های اجرای قرارداد طرح محاسبه گردد.

تبصره ۱: چنانچه سال‌های اجرای قرارداد کمتر از ۱۰ سال باشد، معادل ۱۰ سال و چنانچه بیش از ۱۵ سال باشد، معادل ۱۵ سال محاسبه گردد.

تبصره ۲: در طرح‌های مرتع‌داری راکد، فاکتور (D) براساس شرایط پروانه چرای دام، وفق بند ۱-۲-۲ محاسبه خواهد شد.

تبصره ۳: برای دستگاه‌های دولتی که ذکر نام آن‌ها مستلزم تصریح در قانون است، تعداد روزهای بهره‌برداری مندرج در کتابچه طرح (حداکثر ۱۲۰ روز) در مدت ۵ سال محاسبه گردد.

ب) مراتع دارای طرح مرتع‌داری موضوع بند ۱۶ فصل چهارم، مشمول بخش الف بند ۲-۲-۲ می‌شود.

۳-۲- نحوه محاسبه تعداد دام مجاز حذف‌شده در ضریب (E)

۱-۳-۲- تعداد دام حذف شده به ازای واگذاری در فعالیت‌های زراعت و باغبانی:

الف) در مراتع دارای ظرفیت چرای ۱ تا ۱ واحد دامی در هکتار، به ازای هر هکتار واگذاری، ۲ واحد دامی مجاز حذف گردد.

ب) در مراتع دارای ظرفیت چرای بیش از ۱ واحد دامی در هکتار، به ازای هر هکتار واگذاری، تعداد ۲ برابر ظرفیت چرا، دام مجاز حذف گردد.

۲-۳-۲- تعداد دام حذف شده به ازای واگذاری در معادن:

الف) در مراتع دارای ظرفیت چرای ۱ تا ۱ واحد دامی، به ازای هر هکتار واگذاری، ۴ واحد دامی مجاز حذف گردد.

ب) در مراتع دارای ظرفیت چرای بیش از ۱ واحد دامی در هکتار، به ازای هر هکتار واگذاری، ۵ برابر ظرفیت چرا، دام مجاز حذف گردد.

تبصره: با رعایت مفاد این فصل شیوه‌نامه، محاسبه و اخذ حقوق بهره‌برداران از متقاضیان معادن، تابع آخرین ابلاغیه سازمان خواهد بود.

۳-۳-۲- تعداد دام حذف شده به ازای واگذاری در سایر فعالیتها (به غیر از زراعت، باغبانی و معدن):
الف) در مراتع دارای ظرفیت چرای تا ۱ واحد دامی در هکتار، به ازای هر هکتار واگذاری، ۲ واحد دامی مجاز حذف گردد.

ب) در مراتع دارای ظرفیت چرای بیش از ۱ واحد دامی در هکتار، به ازای هر هکتار واگذاری، تعداد ۳ برابر ظرفیت چرای، دام مجاز حذف گردد.

۴-۳-۲- برای دستگاه‌های دولتی که ذکر نام آنها مستلزم تصریح در قانون است، معادل ظرفیت چرای مرتع، دام مجاز حذف گردد. در مراتع دارای ظرفیت چرای کمتر از ۰/۲۵ (بیست و پنج صدم) واحد دامی در هکتار، به ازای هر هکتار واگذاری، ۰/۲۵ واحد دامی مجاز حذف گردد.

۵-۳-۲- اگر تعداد دام حذف شده در فاکتور E کمتر از یک شود، لازم است عدد E برابر با "یک" در فرمول محاسبه گردد.

۶-۳-۲- چنانچه تعداد دام حذف شده در فاکتور E بیشتر از کل دام مجاز سامان عرفی باشد، اداره کل می‌تواند نسبت به ابطال مجوز مرتع‌دار از مراتع هم‌جوار و یا از سایر مراتع همان شهرستان اقدام نماید.
۴-۲- نحوه تعیین ضریب K:

ضریب K برابر است با امتیاز متوسط درصد تاج‌پوشش گیاهی در سامان عرفی مورد واگذاری ضرب در (مجموع امتیاز فاکتورهای ارزش منطقه‌ای، سوابق مرتع‌دار، تعدد مرتع‌داران در مرتع واگذاری و بهره‌برداری از محصولات فرعی مرتع)

۱-۴-۲- امتیاز براساس درصد پوشش گیاهی مرتع:

- الف) پوشش گیاهی کمتر از ۵ درصد برابر با ۰/۵ امتیاز
ب) پوشش گیاهی بین ۵-۲۵ درصد برابر با ۰/۶ امتیاز
ج) پوشش گیاهی بین ۲۶-۵۰ درصد برابر با ۰/۷ امتیاز
د) پوشش گیاهی بین ۵۱-۷۵ درصد برابر با ۰/۸ امتیاز
ه) پوشش گیاهی بیشتر از ۷۵ درصد برابر با ۱/۵ امتیاز

۲-۴-۲- امتیاز ارزش منطقه‌ای

الف) در محدوده مراتع بیلاقی برابر با ۰/۴

ب) در محدوده مراتع میان‌بند برابر با ۰/۳

ج) در محدوده مراتع قشلاقی برابر با ۰/۲

۳-۴-۲- امتیاز سوابق مرتع‌دار:

الف) برای مجری موفق طرح مرتع‌داری، ۰/۸ امتیاز

ب) برای مجری طرح مرتع‌داری اجرا شده و در حال اجرا، ۰/۵ امتیاز

ج) برای مرتع‌دار دارای پروانه چرای دام معتبر و یا قرارداد طرح مرتع‌داری، ۰/۴ امتیاز

تبصره: مجری موفق فردی است که حداقل ۸۰ درصد پروژه‌های طرح را بر اساس برنامه‌های زمان‌بندی مندرج در کتابچه مصوب طرح اجرا نموده است.

۴-۴-۲- امتیاز تعدد مرتع‌داران در مرتع واگذاری

الف) میانگین تعداد دام مجاز مرتع‌داران کمتر از ۵ واحد دامی، معادل ۰/۵ امتیاز

- ب) میانگین تعداد دام مجاز مرتع‌داران بین ۲۰-۵ واحد دامی، معادل ۰/۴ امتیاز
 ج) میانگین تعداد دام مجاز مرتع‌داران بین ۵۰-۲۱ واحد دامی، معادل ۰/۳ امتیاز
 د) میانگین تعداد دام مجاز مرتع‌داران بیش از ۵۰ واحد دامی، معادل ۰/۲ امتیاز
 ۵-۴-۲- امتیاز بهره‌برداری از محصولات فرعی مرتع

الف) چنانچه دارنده پروانه چرا و یا مجری طرح مرتع‌داری، بهره‌بردار محصولات فرعی مرتع نیز باشد، برابر ۰/۳ امتیاز

ب) اگر عرصه مورد واگذاری دارای طرح بهره‌برداری محصولات فرعی مرتع باشد، برابر ۰/۲ امتیاز
تبصره: در صورتی که ضریب K کمتر از ۰/۵ محاسبه گردید، در فرمول عدد ۰/۵ لحاظ گردد.

۶-۴-۲- برای دستگاه‌های دولتی که ذکر نام آن‌ها مستلزم تصریح در قانون است، ضریب K حداکثر ۰/۷۵ (هفتاد و پنج صدم) محاسبه گردد.

۳- چنانچه تعداد دام مجاز مرتع‌دار موضوع ابطال مجوز مرتع‌داری، بیش از عدد محاسبه شده در ضریب E باشد، می‌تواند با موافقت اداره کل، تمامی تعداد دام مجاز باقی‌مانده خود را صرفاً به یک یا تعدادی از بهره‌برداران همان سامان عرفی منتقل نماید.

۴- اداره کل موظف است قبل از محاسبه حقوق بهره‌برداران، نسبت به تعیین تکلیف قانونی تخلفات احتمالی مرتع‌دار و اخذ کلیه وجوه عوارض چرای پرداخت نشده سنوات قبل اقدام نماید.

۵- مراتع فاقد ممیزی که مستعد اجرای طرح‌های کشاورزی و یا غیرکشاورزی باشند، باید در اولویت ممیزی مرتع قرار گیرند. در مواردی که انجام ممیزی در کوتاه مدت امکان‌پذیر نباشد با ملاک قرار دادن مراتع هم‌جوار، حد اکثر حقوق بهره‌برداران توسط اداره کل محاسبه و متقاضی زمین (شخص حقیقی یا حقوقی) مکلف است مبلغ محاسبه‌شده را در حساب سپرده خزانه‌داری کل کشور، تودیع نماید. پس از انجام ممیزی مرتع، حقوق محاسبه شده به مرتع‌دار/مرتع‌داران با رعایت بند ۱ همین فصل پرداخت خواهد شد.

۶- در مراتع بلامعارض، حقوق محاسبه شده می‌بایست توسط متقاضی اجرای طرح یا پروژه (اشخاص حقیقی یا حقوقی) به حساب ردیف درآمدی نزد خزانه‌داری کل کشور به منظور اجرای طرح اصلاح و احیاء مراتع واریز گردد.

۷- در مراتع انفرادی الزامی به رعایت تبصره ۳ ماده ۹ آیین‌نامه اجرایی نمی‌باشد. لیکن مرتع‌دار مکلف است حداقل یک سوم از مبلغ حقوق بهره‌بردار را با نظر ناظر طرح و تایید اداره کل، صرف اصلاح و احیاء مرتع و اجرای تعهدات طرح نماید. در صورت عدم اجرای مفاد این بند، پروانه چرای دام یا قرارداد طرح مرتع‌داری باطل و مشمول بند ۱۶ فصل چهارم این شیوه‌نامه خواهد شد.

تبصره: در مراتع انفرادی فاقد طرح مرتع‌داری، مرتع‌دار مکلف است پس از تهیه طرح مرتع‌داری نسبت به اجرای مفاد این بند اقدام نماید.

۸- در هر واگذاری با هر سطحی در مراتع مشاعی، رعایت تبصره ۳ ماده ۹ آیین‌نامه اجرایی الزامی است. تشخیص نحوه اجرای این تبصره در حذف مرتع‌دار (ابطال و یا اصلاح پروانه چرای دام و یا قرارداد طرح مرتع‌داری) در مرتع مورد واگذاری و مراتع هم‌جوار و سایر مراتع، به عهده مدیر کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان خواهد بود.

تبصره: در اجرای تبصره ۳ ماده ۹ آیین‌نامه مزبور، حذف مرتع‌داران دارای پروانه چرای دام و یا مجریان طرح مرتع‌داری در یک قطب در اولویت است و باید ترتیبی اتخاذ گردد تا حتی‌المقدور، مجوز مرتع‌دارانی که در چند قطب از مراتع (قشلاق، میان‌بند و ییلاق) مرتع‌دار هستند در اجرای بندهای ب و پ ماده ۶ آیین‌نامه اجرایی، منتقل و تعیین تکلیف گردد.

- این شیوه‌نامه در فصل اول با ۳۳ بند و ۱ تبصره، در فصل دوم با ۵۱ بند و ۴۸ تبصره و در فصل سوم با ۱۲ بند و در فصل چهارم با ۱۶ بند و ۷ تبصره و در فصل پنجم با ۸ بند و ۱۳ تبصره تنظیم گردیده و از زمان تصویب و ابلاغ این شیوه‌نامه، جایگزین شیوه‌نامه‌های ابلاغی شماره های ۹۵/۱/۱۴۱۰۵ مورخه ۹۵/۰۶/۰۲ و ۹۵/۱/۳۱۸۱۸ مورخه ۹۵/۱۲/۰۸ و ۹۵/۶۴/۷۸۰ مورخه ۹۸/۰۱/۲۱ می‌گردد.
- نظارت بر حسن اجرای این شیوه‌نامه و اعلام نقطه نظرات ارشادی بر عهده دفتر امور مراتع می‌باشد.

فهرست افراد تایید کننده اصلاحیه شیوه‌نامه فنی و اجرایی بهره‌برداری از مراتع کشور

ردیف	نام و نام خانوادگی	سمت	محل امضاء	تاریخ
۱	خسرو شهبازی	معاون آبخیزداری، امور مراتع و بیابان		۹۹/۴/۳۱
۲	بهمن افراسیابی	معاون حفاظت و امور اراضی		۹۹/۴/۳۱
۳	کامران پور مقدم	رئیس شورایعالی جنگل، مرتع و آبخیزداری		۹۹/۴/۳۱
۴	رضا افلاطونی	مدیر کل دفتر حقوقی		۹۹/۴/۳۱
۵	ترحم بهزاد	مدیر کل دفتر امور مراتع		۹۹/۴/۳۱

تاریخ : .....

شماره : .....

بسمه تعالی
وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.....

فرم شماره ۱

آگهی ممیزی مراتع
جهت صدور پروانه چرای دام

در حوزه استحفاظی شهرستان ..... استان .....

باستناد تبصره یک ماده ۳ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع کشور، مصوب ۱۳۴۶/۵/۲۵ و اصلاحات بعدی و در اجرای بندهای ۲۴ و ۲۹ فصل دوم اصلاحیه شیوه‌نامه فنی و اجرایی بهره‌برداری از مراتع کشور به منظور چرای دام به اطلاع کلیه دامداران ذی‌نفع و دارندگان پروانه چرای دام در مراتع زیر:

۱-	۷-
۲-	۸-
۳-	۹-
۴-	۱۰-
۵-	۱۱-
۶-	۱۲-

می‌رساند هیأت ممیزی مراتع به منظور تعیین مرتع‌داران واجد شرایط و ممیزی مراتع جهت صدور پروانه چرای دام از تاریخ ..... لغایت ..... از مسیر..... حرکت و در مراتع (قشلاقی □ میان‌بند □ بیلاقی □) فوق‌الذکر مستقر خواهند شد. لذا مقتضی است کلیه مرتع‌داران، دامداران ذی‌نفع در تاریخ‌های فوق ضمن حضور در مرتع، درخواست کتبی خود به همراه مدارک و سوابق قانونی که دامداری آن‌ها را به اثبات می‌رساند را با اخذ رسید به هیأت اعزامی تحویل دهند تا برابر مقررات درخواست آن‌ها مورد رسیدگی قرار گرفته و اقدام قانونی لازم صورت پذیرد. بدیهی است در صورت عدم مراجعه در زمان تعیین شده اعتراضات و تقاضای بعدی مورد رسیدگی قرار نخواهد گرفت.

مدیر کل منابع طبیعی و آبخیزداری

بسمه تعالی
وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.....

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان

فرم شماره ۲

تاریخ

درخواست صدور پروانه چرای دام

اینجانب نام (حقیقی/ حقوقی) ..... نام خانوادگی ..... فرزند..... تاریخ تولد .....
..... شماره شناسنامه ..... کد / شناسه ملی ..... به آدرس .....
(مرتع دار): روستائی دامدار روستائی عشایر که دارای تعداد ..... رأس گوسفند و ..... رأس بز و .....
رأس سایر احشام می‌باشم، تقاضا دارم نسبت به ممیزی و صدور پروانه چرای دام در مرتع ..... واقع در
دهستان ..... در بخش ..... شهرستان ..... استان ..... که به استناد پروانه چرای دام
شماره ..... مورخ ..... صادره قبلی و مدارک پیوستی به شرح ذیل:

سابقه تعلیف دام در مرتع فوق را دارم، اقدام لازم معمول فرمایند.

نام : .....

نام خانوادگی : .....

امضاء و اثر انگشت.....

بسمه تعالی
وزارت جهادکشاورزی
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.....

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان

فرم شماره ۳

تاریخ

تعیین نماینده مرتع داران

اینجانبان مرتع داران مرتع..... قشلاقی میان‌بند ییلاقی بدینوسیله با رضایت و آگاهی و اختیار کامل آقای/خانم:

۱-۳

۲-۴

را به عنوان معتمدین و نمایندگان مرتع فوق‌الذکر، انتخاب و جهت همکاری به منظور اعلام نظر در خصوص فرم درخواست صدور پروانه چرای دام متقاضیان و تعیین مرتع داران واجد شرایط، تکمیل شناسنامه مرتع، نقشه و حدود مرتع و سایر موارد در ارتباط با شناسائی مرتع داران معرفی و اقدامات و اظهار نظر افراد فوق مورد قبول و تأیید اینجانبان است.

نام و نام خانوادگی، امضاء و اثر انگشت متقاضیان صدور پروانه چرای دام:

۱-

۲-

۳-

۴-

۵-

۶-

۷-

۸-

۹-

- ۱۰
- ۱۱
- ۱۲
- ۱۳

نام و نام خانوادگی، امضاء اعضای هیأت ممیزی مرتع .....

۱- سرپرست هیأت ممیزی

۲- عضو هیأت ممیزی

۳- عضو هیأت ممیزی

بسمه تعالی

وزارت جهادکشاورزی

سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.....

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان

فرم شماره ۴

تاریخ

استعلام و تحقیقات محلی

بدینوسیله از مرتع‌داران و مطلعین مرتع ..... که هم‌جوار مرتع ..... هستند استعلام می‌گردد با در نظر گرفتن خداوند متعال ذیلاً اعلام نمائید مرتع‌داران و دام‌داران با سابقه مرتع ..... چه کسانی و سوابق دامداری آنان چگونه است و همچنین تاریخ و مدت بهره‌برداری از مرتع مذکور طبق عرف، چه زمانی است.

ضمناً اگر اطلاعی از حدود و ثغور عرفی مرتع دارید آن را نیز بیان نمائید.

نام و نام خانوادگی، امضاء اعضای هیأت ممیزی مرتع .....

۱- سرپرست هیأت ممیزی

۲- عضو هیأت ممیزی

۳- عضو هیأت ممیزی

اینجانبان امضاء کنندگان ذیل مرتع‌داران و دام‌داران مرتع ..... که هم‌جوار مرتع می‌باشیم با در نظر گرفتن خداوند متعال اعلام می‌داریم که در مرتع ..... افراد ذیل

۱-	۲-	۳-	۴-
۵-	۶-	۷-	۸-

دارای سابقه دامداری بوده و مدت ..... سال است که احشام آنان در این مرتع از تاریخ ..... لغایت ..... به مدت ..... ماه استفاده و تعلیف می‌نمایند و حدود و ثغور مرتع فوق به شرح ذیل است:

شمال :

جنوب :

شرق :

غرب :

ضمناً اینجانبان با امضاء و اثر انگشت گواهی اظهارات خود در قبال صحت و سقم آن ضامن بوده و در صورتی که خلاف آن ثابت شود مسئول و پاسخگو خواهیم بود.

- ۱
- ۲
- ۳
- ۴
- ۵

❖ توجه : این فرم زمانی تکمیل خواهد شد که هیأت با عنایت به سایر مدارک به نظر قطعی نمی‌رسد.

بسمه تعالی

وزارت جهادکشاورزی

سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.....

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان

فرم شماره ۵

تاریخ

تعیین محدوده مرتع

مشخصات مرتع : ..... (قشلاقی / میان‌بند / بیلاقی)

پلاک ..... بخش ..... شهرستان ..... استان .....
دارای نقشه

کروکی

تصویر نقشه محدوده مرتع با استفاده از نقشه ۱/۵۰۰۰۰ یا ۱/۲۵۰۰۰ به شماره ..... ممه‌ور به مهر اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری ضمیمه همین فرم است.

نام و نام خانوادگی، امضاء و اثر انگشت نمایندگان مرتع‌داران مرتع .....
-۱

- ۲
- ۳
- ۴

نام و نام خانوادگی، امضاء و اثر انگشت مرتع‌داران مرتع هم‌جوار مرتع .....
-۱

- ۱- ..... از مرتع .....
- ۲- ..... از مرتع .....
- ۳- ..... از مرتع .....
- ۴- ..... از مرتع .....

نام و نام خانوادگی و امضاء اعضاء هیأت ممیزی مرتع .....

۱- سرپرست هیأت ممیزی

۲- عضو هیأت ممیزی

۳- عضو هیأت ممیزی

بسمه تعالی

وزارت جهادکشاورزی

سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.....

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان

فرم شماره ۶

تاریخ

معرفی شخص جایگزین مرتع دار متوفی

اینجانبان : ۱- ..... ۲- ..... ۳- ..... ۴- .....
 همسر و فرزندان دامدار متوفی به نام ..... در اجرای بند ۴۸ فصل دوم اصلاحیه شیوهنامه فنی و اجرایی
 بهره‌برداری از مراتع کشور، بدینوسیله آقای/ خانم ..... را به عنوان جایگزین جهت صدور پروانه چرای دام
 در مرتع ..... به هیأت ممیزی معرفی می‌نمائیم.

مدارک پیوستی

- ۱- فتوکپی شناسنامه متوفی
- ۲- فتوکپی شناسنامه و کارت ملی شخص جایگزین
- ۳- صلحنامه یا اقرارنامه محضری
- ۴- مدارک مثبت مبنی بر احراز شرایط بند ۳۰ فصل دوم شیوهنامه مزبور و اعتبار پروانه چرای دام (مربوط به فرد متوفی)
- ۵- مدارک مثبت مبنی بر اثبات استمرار حرفه دامداری، سکونت در محل یا نظام عشایری فرد جایگزین

نام و نام خانوادگی و اثر انگشت همسر و فرزندان مرتع دار متوفی

- ۱-
- ۲-
- ۳-
- ۴-

مراتب فوق را گواهی و تأیید می‌نمائیم.

مهر و امضا و اثر انگشت شورای اسلامی، معتمدین و نمایندگان مرتع‌داران

-۱

-۲

-۳

-۴

نام و نام خانوادگی و امضاء اعضاء هیأت ممیزی مرتع .....

۱- سرپرست هیأت ممیزی

۲- عضو هیأت ممیزی

۲- عضو هیأت ممیزی

❖ توضیح: صدور و تحویل پروانه چرای دام به جایگزین واجد شرایط منوط به ارائه اقرارنامه و یا صلح‌نامه رسمی است.

بسمه تعالی

وزارت جهاد کشاورزی

سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان .....

فرم شماره ۷

« صورت جلسه و نظریه نهایی هیأت ممیزی مرتع »

در اجرای حکم مأموریت شماره ..... مورخ ..... اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان ..... و با توجه به آگهی شماره ..... مورخ ..... در تاریخ .....
با توجه به ابلاغ‌های صادره، هیأت ممیزی به مرتع ..... (قشلاقی □ میان‌بند □ ییلاقی □)
وارد و پس از بازدید از محل و تعیین ظرفیت مرتع، جمع‌آوری فرم‌های درخواست صدور پروانه چرای دام، مذاکره و تبادل نظر با شورای اسلامی، معتمدین و متقاضیان، دریافت مدارک و مستندات قابل قبول، جمع‌آوری اطلاعات، انجام تحقیقات محلی و مطالعه سوابق و مدارک موجود در پرونده‌های اداره کل و اداره شهرستان، هیأت ممیزی به اتفاق آراء، افراد مندرج در شناسنامه مرتع به تعداد ..... نفر را با توجه به دلایل مشروح ذیل به عنوان مرتع‌دار واجد شرایط تشخیص و آنان را مجاز به بهره‌برداری از مرتع موصوف می‌دانیم.

-۱

-۲

-۳

-۴

-۵

و همچنین برابر تحقیقات انجام شده افراد مشروحه ذیل را مجاز به بهره‌برداری از مرتع مذکور نمی‌دانیم.

دلایل عدم واجد شرایط بودن

-۱

نام و نام خانوادگی

-۱

- ۲
- ۳
- ۴
- ۵

نام و نام خانوادگی و امضاء اعضای هیأت ممیزی مرتع .....

۱- سرپرست هیأت ممیزی

۲- عضو هیأت ممیزی

۳- عضو هیأت ممیزی

بسمه تعالی
وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.....

صفحه اول

فرم شماره ۸

فرم درخواست تشکیل کمیون بند ۴۹ فصل دوم اصلاحیه شیوه‌نامه فنی و اجرایی بهره‌برداری از مراتع کشور

۱- واحد درخواست کننده:

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان

دفتر امور مراتع

دفتر حقوقی

۲- نام مرتع: ..... به شناسه ملی سامانه عرفی (شمسا) ..... واقع در پلاک فرعی / اصلی

..... / ..... بخش ..... شهرستان / استان ..... / ..... به مساحت ..... هکتار، دارای طرح

مرتعداری فاقد طرح مرتعداری است.

۳- تاریخ و وضعیت اجرای مقررات مربوط به ملی شدن : وضعیت اجرای قانون:

۴- نوع مرتع از نظر فصل بهره‌برداری: قشلاقی میانبند بیلاقی

۵- نوع مرتعدار: روستایی دام‌دار روستایی عشایر

۶- تاریخ اولین ممیزی مرتع ..... تعداد مرتعدار ..... نفر، شماره پروانه‌های چرای دام صادره:

(در صورت موجود بودن، تصویر مدارک ضمیمه گردد)

۷- تاریخ اولین تجدید ممیزی مرتع ..... تعداد مرتع دار ..... نفر، شماره پروانه‌های چرای دام صادره:
(در صورت موجود بودن، تصویر مدارک ضمیمه گردد)

۸- تاریخ آخرین ممیزی مرتع ..... تعداد مرتع دار ..... نفر، شماره پروانه‌های چرای دام صادره:
(در صورت موجود بودن، تصویر مدارک ضمیمه گردد)

۹- توضیحات در خصوص سایر ممیزی‌های انجام شده در مرتع: (در صورت وجود، تصویر مدارک ضمیمه گردد)

صفحه دوم

۱۰- ممیزی مرتع آگهی و مدارک مربوط به ابلاغ آن را (با توجه به بند ۲۴ فصل دوم شیوه‌نامه) دارد ندارد
(در صورت موجود بودن، تصاویر آن‌ها ضمیمه گردد)

۱۱- فرم درخواست صدور پروانه چرای دام متقاضیان (با توجه به بند ۲۹ فصل دوم شیوه‌نامه) دارد ندارد
(در صورت موجود بودن، تصاویر آن‌ها ضمیمه گردد)

۱۲- فرم درخواست صدور پروانه چرای دام معترض یا معترضین و یا ارائه مدارک مثبت آن‌ها مبنی بر عدم حضور در زمان آخرین ممیزی مرتع دارد ندارد (در صورت موجود بودن، تصاویر آن‌ها ضمیمه گردد)

۱۳- صورت جلسه کلیه ممیزی‌های مرتع پیوست گردد.

۱۴- کارت شناسنامه کلیه ممیزی‌های مرتع پیوست گردد.

۱۵- نقشه محدوده مرتع ۱/۲۵۰۰۰ یا ۱/۵۰۰۰۰ دارد ندارد (در صورت موجود بودن، تصاویر آن‌ها ضمیمه گردد)

۱۶- درخواست رسیدگی افراد معترض و یا اداره کل برابر بند ۴۲ و ۴۹ فصل دوم شیوه‌نامه به انضمام مدارک شناسایی، سوابق مثبت دال بر سابقه دام‌داری و احراز شرایط بند ۳۰ فصل دوم شیوه‌نامه و در صورت لزوم صلح‌نامه یا اقرارنامه موضوع تبصره ۳ بند ۴۸ فصل دوم اصلاحیه شیوه‌نامه فنی و اجرایی بهره‌برداری از مراتع کشور پیوست گردد.

۱۷- نتیجه رسیدگی به اعتراضات برابر بند ۴۲ فصل دوم شیوه‌نامه و علت پذیرش یا رد اعتراض را با توجه به سابقه به صورت خلاصه توضیح دهید. (در صورت موجود بودن، تصویر مدارک ضمیمه گردد)

۱۸- صورتجلسه کمیسیون بند ۴۹ در صورت طرح موضوع در کمیسیون بند ۴۹ تا قبل از این درخواست دارد ندارد (در صورت موجود بودن، تصاویر آنها ضمیمه گردد)

۱۹- آراء مراجع قضایی دارد ندارد (در صورت موجود بودن، تصاویر آنها ضمیمه گردد)

صفحه سوم

۲۰- نظریه اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان مربوطه نسبت به اعتراض معترض به صورت مستند و با توجه به ضوابط قانونی و بازدید میدانی: (گزارش تحقیقات، استعلامات و مشاهدات کارشناسان اداره الزاماً ضمیمه گردد)

نام و نام خانوادگی و امضاء مسئول مرتع اداره شهرستان.....

نام و نام خانوادگی و امضاء رئیس اداره شهرستان.....

۲۱- نظریه اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان نسبت به اعتراض معترض به صورت مستند و با توجه به ضوابط قانونی و بازدید میدانی: (گزارش تحقیقات، استعلامات و مشاهدات کارشناسان اداره کل الزاماً ضمیمه گردد)

نام و نام خانوادگی و امضاء رئیس اداره امور مراتع.....

نام و نام خانوادگی و امضاء مدیرکل.....

بسمه تعالی
وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.....

فرم شماره ۹

ابلاغیه جهت دریافت حقوق بهره‌برداران

جناب آقای/خانم ..... فرزند ..... با کد ملی .....
جناب آقای/خانم ..... فرزند ..... با کد ملی ..... عضو شورای اسلامی روستای یا عشایر /
نماینده یا مدیر عامل شرکت ..... با شناسه ملی .....

باسلام؛

به جنابعالی به عنوان مرتع‌دار/ مرتع‌داران دارای پروانه چرای دام مجری/ مجریان طرح مرتع‌داری مرتع
از ..... به شناسه ملی سامانه عرفی (شمسا) ..... واقع در پلاک ثبتی ..... فرعی
اصلی بخش ..... شهرستان ..... ابلاغ می‌گردد که در راستای اجرای طرح
..... توسط آقای/ خانم/ شرکت/ ارگان دولتی .....
در سطح ..... هکتار در مرتع مزبور، به استناد ماده ۹ آئین‌نامه اجرایی قانون اصلاح تبصره ۱ ماده ۴۷ قانون تنظیم بخشی
از مقررات مالی دولت در ازای حذف حداقل ..... واحد دامی مجاز، حقوق بهره‌برداران به مبلغ (عدد)
..... ریال (حروف) ..... ریال از طریق متقاضی اجرای طرح فوق‌الذکر
(اشخاص حقیقی یا حقوقی) پرداخت گردد. لذا حداکثر ظرف مدت یک ماه پس از ابلاغ این نامه مکلف هستید نسبت به حضور در
اداره کل و اعلام مکتوب شماره حساب خود اقدام نمائید. در غیر این صورت مبلغ محاسبه شده توسط متقاضی در حساب سپرده
خزانه‌داری کل کشور تودیع خواهد شد.

ضمناً با پرداخت مبلغ حقوق بهره‌برداران و واریز آن به شماره حساب اعلامی، ابطال یا اصلاح پروانه چرای دام یا قرارداد طرح
مرتع‌داری با رعایت تبصره ۳ ماده ۹ آئین‌نامه اجرایی صدرالذکر انجام می‌گردد.

همچنین محاسبه مبلغ حقوق بهره‌برداران توسط اداره کل به هیچ وجه نافی توافق طرفین (مرتع‌دار و متقاضی طرح) برای
محاسبه وجه نخواهد بود.

نام و نام خانوادگی ابلاغ شونده ..... امضاء و اثر انگشت.....
نام و نام خانوادگی ابلاغ کننده ..... امضاء .....
محل و تاریخ ابلاغ .....

رونوشت:

معاونت محترم فنی جهت اقدام مقتضی
معاونت محترم برنامه‌ریزی و پشتیبانی جهت اقدام مقتضی
معاونت محترم حفاظت و امور اراضی جهت اقدام مقتضی
اداره بازرسی، ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات جهت اقدام مقتضی
اداره مرتع جهت اقدام مقتضی
اداره حراست جهت اقدام مقتضی

بسمه تعالی
وزارت جهادکشاورزی
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.....

فرم شماره ۱۰

ابلاغیه جهت پرداخت حقوق بهره‌برداران

جناب آقای/خانم ..... فرزند ..... با کد ملی .....
جناب آقای/خانم ..... فرزند ..... با کد ملی ..... عضو شورای اسلامی روستای یا عشایر /
نماینده یا مدیر عامل شرکت ..... با شناسه ملی .....
باسلام؛

در راستای درخواست شماره ..... مورخه ..... از سوی ..... و
اجرای مصوبه ..... مبنی بر موافقت با تخصیص عرصه ملی / دولتی به منظور اجرای طرح
..... در سطح ..... هکتار در مرتع ..... به شناسه ملی سامانه
عرفی (شمسا) ..... واقع در پلاک ثبتی ..... فرعی از ..... اصلی ..... بخش .....
شهرستان .....، به استناد ماده ۹ آئین‌نامه اجرایی قانون اصلاح تبصره ۱ ماده ۴۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات
مالی دولت ابلاغ می‌گردد، نسبت به واریز حقوق بهره‌برداران به شرح جدول ذیل، بابت حذف تعداد ..... واحد دامی مجاز
به مبلغ (عدد)..... ریال (حروف) ..... ریال به شماره / شماره‌های
حساب اعلامی توسط مرتع‌دار/ مرتع‌داران با اخذ اقرارنامه رسمی، حساب سپرده خزانه‌داری کل کشور حساب ردیف
درآمدی مرتبط سازمان ، حداکثر ظرف مدت یک ماه پس از ابلاغ این نامه اقدام نمائید.

ردیف	نام صاحب حساب (حقیقی / حقوقی)	نام پدر	کد ملی / شناسه ملی	تعداد دام مجاز (واحد دامی)	شماره حساب	نام بانک	مبلغ (ریال)

مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری

نام و نام خانوادگی ابلاغ شونده ..... امضاء و اثر انگشت.....
 نام و نام خانوادگی ابلاغ کننده ..... امضاء .....
 محل و تاریخ ابلاغ .....

رونوشت:

معاونت محترم فنی جهت اقدام مقتضی
 معاونت محترم برنامه‌ریزی و پشتیبانی جهت اقدام مقتضی
 معاونت محترم حفاظت و امور اراضی جهت اقدام مقتضی
 اداره بازرسی، ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات جهت اقدام مقتضی
 اداره مرتع جهت اقدام مقتضی
 اداره حراست جهت اقدام مقتضی

بسمه تعالی

وزارت جهادکشاورزی

سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.....

فرم شماره ۱۱

سند اقرار نامه

اینجانب آقای/ خانم ..... فرزند ..... با کد ملی ..... عضو شورای
 اسلامی روستای یا عشایر/ نماینده یا مدیر عامل شرکت ..... با شناسه ملی
 ..... به آدرس ..... مرتع دار مرتع
 ..... به شناسه ملی سامانه عرفی (شمسا)..... واقع در شهرستان .....
 استان..... با تعداد دام مجاز ..... (واحد دامی) به استناد ماده ۹ آئین‌نامه اجرایی قانون اصلاح تبصره ۱ ماده
 ۴۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، در راستای موافقت با اجرای طرح..... در
 سطح ..... هکتار در مرتع موصوف توسط.....، حق و حقوق خود اعم از عینیه، مکتسبه،
 فرضیه، متصوره و غیر متصوره از قرارداد طرح مرتع‌داری به شماره..... مورخ ..... / پروانه
 چرای دام به شماره ..... را اخذ و ضمن تحویل آن، به اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری
 استان ..... اختیار تام می‌دهم تا نسبت به ابطال پروانه چرای دام/ فسخ یا اصلاح قرارداد طرح مرتع‌داری/ ابطال
 مجوز مرتع‌داری (فوق‌الاشاره) اقدام و مرتع مذکور را به هر نحو که مقتضی است مدیریت نمایند. ضمناً حق هر گونه ادعایی را در

مرتفع مذکور در گذشته، حال و آینده از خود سلب و ساقط می‌نمایم و هرگاه، هر گونه ادعا و اعتراض از هر حیث و جهت مطرح
نمایم از درجه اعتبار ساقط و کان لم یکن می‌باشد.

اقرار نامه می‌بایست در دفتر اسناد رسمی تنظیم و ثبت گردد

نمونه نسخه اصلی پروانه چرای دام

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
دفتر امور مراتع

پروانه چرای دام

محل الصاق عکس

محل الصاق برجسب
اصالت

شماره و تاریخ: .....

تاریخ ممیزی مرتع: .....

شناسه ملی سامانه عرفی (شمسا): .....

نام و نام خانوادگی مرتع‌دار (حقیقی/ حقوقی): ..... فرزند ..... شماره شناسنامه/ شماره ثبت ..... کد/ شناسه ملی .....
نام مرتع (محل و پلاک ثبتی): ..... شماره پلاک ثبتی (فرعی/ اصلی): ..... / واقع در بخش ..... شهرستان .....

مساحت مرتع (هکتار)	ظرفیت چرا (واحد دامی)	تعداد مرتع‌دار	تعداد دام مجاز پروانه (واحد دامی)	مدت چرا (روز)	زمان بهره برداری
					از تاریخ ..... لغایت تاریخ .....

محدوده مرتع

شمال:

جنوب:

شرق:

غرب:

نام و نام خانوادگی: .....

مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان: .....

مهر برجسته و امضاء

توضیحات:

انتقال اختیارات و مسئولیت‌های ناشی از پروانه چرای دام، منوط به اخذ مجوز کتبی از اداره کل است. هرگونه انتقال، بدون اخذ مجوز از اداره کل منجر به ابطال پروانه چرای دام خواهد شد.

تعیین جانشین در زمان حیات و جایگزین در صورت فوت دارنده پروانه چرای دام، تابع بند ۵۱ و ۴۸ فصل دوم اصلاحیه شیوه‌نامه فنی و اجرایی بهره‌برداری از مراتع کشور می‌باشد.

پروانه‌های چرای دام برای هر مرتع برای یک فصل چرا صادر و تا زمانی که دارنده‌های آن دارای دام باشند و یا بر اساس قوانین از درجه اعتبار ساقط نشده‌اند با پرداخت حقوق و عوارض قانونی قابل تمدید و دارای اعتبار هستند. عدم پرداخت سالیانه حقوق دولت و عوارض قانونی ناشی از تمدید پروانه چرای دام منجر به ابطال پروانه چرای دام می‌گردد.

دارنده پروانه چرای دام مکلف به رعایت مفاد مندرج در پروانه چرای دام از قبیل ظرفیت چرا، مدت و زمان استفاده از مرتع است. در غیر این صورت، برابر با مقررات با متخلف رفتار خواهد شد.

ترک حرفه مرتع‌داری به مدت ۲ سال متوالی، بدون اعلام کتبی به اداره کل، منجر به ابطال پروانه چرای دام می‌گردد.

هرگونه تغییر کاربری اراضی ملی در محدوده پروانه چرای دام بدون اخذ مجوز قانونی، منجر به ابطال پروانه چرای دام می‌گردد.

هرگونه جعل در مفاد مندرج در پروانه چرای دام، اجاره مرتع، عدم مشارکت در اطفاء حریق مرتع از سایر مصادیق ابطال پروانه چرای دام می‌باشد.

در صورت مفقود شدن پروانه چرای دام، مرتع‌دار مکلف است موضوع را در اسرع وقت به اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان مربوطه اطلاع دهد.

نمونه نسخه بایگانی پروانه چرای دام

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
دفتر امور مراتع

محل الصاق عکس

شماره و تاریخ: .....

تاریخ ممیزی مرتع: .....

شناسه ملی سامانه عرفی (شمسا): .....

پروانه چرای دام

نام و نام خانوادگی مرتع‌دار (حقیقی/حقوقی) ..... فرزند ..... شماره شناسنامه/شماره ثبت ..... کد/شناسه ملی .....

نام مرتع (محل و پلاک ثبتی) ..... شماره پلاک ثبتی (فرعی/اصلی) ..... واقع در بخش ..... شهرستان .....

مساحت مرتع (هکتار)	ظرفیت چرا (واحد دامی)	تعداد مرتع‌دار	تعداد دام مجاز پروانه (واحد دامی)	مدت چرا (روز)	زمان بهره‌برداری
					از تاریخ ..... لغایت تاریخ .....

محدوده مرتع

شمال:

جنوب:

شرق:

غرب:

نام و نام خانوادگی .....

مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان .....

مهر برجسته و امضاء

توضیحات:

انتقال اختیارات و مسئولیت‌های ناشی از پروانه چرای دام، منوط به اخذ مجوز کتبی از اداره کل است. هرگونه انتقال، بدون اخذ مجوز از اداره کل منجر به ابطال پروانه چرای دام خواهد شد.

تعیین جانشین در زمان حیات و جایگزین در صورت فوت دارنده پروانه چرای دام، تابع بند ۵۱ و ۴۸ فصل دوم اصلاحیه شیوه‌نامه فنی و اجرایی بهره‌برداری از مراتع کشور می‌باشد.

پروانه‌های چرای دام برای هر مرتع برای یک فصل چرا صادر و تا زمانی که دارنده‌های آن دارای دام باشند و یا بر اساس قوانین از درجه اعتبار ساقط نشده‌اند با پرداخت حقوق و عوارض قانونی قابل تمدید و دارای اعتبار هستند. عدم پرداخت سالیانه حقوق دولت و عوارض قانونی ناشی از تمدید پروانه چرای دام منجر به ابطال پروانه چرای دام می‌گردد.

دارنده پروانه چرای دام مکلف به رعایت مفاد مندرج در پروانه چرای دام از قبیل ظرفیت چرا، مدت و زمان استفاده از مرتع است. در غیر این صورت، برابر با مقررات با متخلف رفتار خواهد شد.

ترک حرفه مرتع‌داری به مدت ۲ سال متوالی، بدون اعلام کتبی به اداره کل، منجر به ابطال پروانه چرای دام می‌گردد.

هرگونه تغییر کاربری اراضی ملی در محدوده پروانه چرای دام بدون اخذ مجوز قانونی، منجر به ابطال پروانه چرای دام می‌گردد.

هرگونه جعل در مفاد مندرج در پروانه چرای دام، اجاره مرتع، عدم مشارکت در اطفاء حریق مرتع از سایر مصادیق ابطال پروانه چرای دام می‌باشد.

در صورت مفقود شدن پروانه چرای دام، مرتع‌دار مکلف است موضوع را در اسرع وقت به اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان مربوطه اطلاع دهد.